

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1182

12. PROSINCA 2025. CIJENA 50 DINARA

Suncokret ruralnoga turizma 2025.

Srebrna povelja za *Bodrog*

SADRŽAJ

8

U Zagrebu održan 30. Forum
hrvatske nacionalne manjine
**Knjižnice i društvene
mreže u fokusu**

10

Pet godina Fondacije
Antun Gustav Matoš u Beogradu
**Mjesto susretanja
i povezivanja**

12

Zvonko Milas, državni tajnik
Središnjeg državnog ureda
za Hrvate izvan Republike Hrvatske
**Ostvarili smo intenziv-
nu suradnju s Hrvatima
izvan domovine**

20

Osamdeset deveta obljetnica
HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora
**Društvo uz koje su
stasale generacije
somborskih Hrvata**

26

Energetska kriza i geopolitika
**Kako su sankcije
zaustavile NIS**

30

Godišnji koncert
HGU *Festival bunjevački pisama*
Osvrt na proteklih 25

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Baština i digitalizacija

U Zagrebu je prošloga tjedna održan 30. Forum hrvatske nacionalne manjine u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, ponovno okupivši predstavnike hrvatskih manjinskih zajednica iz dvanaest europskih država, stručnjake, znanstvenike i predstavnike hrvatskih državnih institucija. Ovogodišnja tema »Knjižnice i društvene mreže hrvatske manjine u europskome susjedstvu« otvorila je niz pitanja vezanih za to kako se identitet, jezik i kulturna baština održavaju u doba sve intenzivnije digitalizacije naših života.

Imajući u vidu promjene u kulturi čitanja, na Forumu je naglašeno da se pred hrvatskim zajednicama otvara prostor za daljnji razvoj suvremenih knjižničnih modela koji objedinjuju tradicionalne zbirke i digitalne resurse. Ocijenjeno je i kako digitalne platforme mogu poslužiti kao nadopuna tradicionalnih oblika prijenosa jezika i kulture. Dio Foruma bio je posvećen društvenim mrežama koje danas, kako je ocijenjeno, funkcioniraju kao nove virtualne knjižnice – mjesta u kojima se arhiviraju sjećanja, dokumentiraju aktivnosti, prenosi jezik... A Hrvati u Srbiji imaju i svoje knjižnice (od *Biblioteke Croatice* u Zavodu za kulturu voždovanskih Hrvata do manjih knjižnica pri pojedinim udrugama), digitalizacijske projekte (*Digitalizirana baština ZKVH-a* ili *Bachiensiana* KD-a *Ivan Antunović* iz Subotice), a svjedočimo i živu aktivnost na društvenim mrežama (od profesionalnih institucija, preko medija i udruga do političkih organizacija).

Ovoga tjedna, a pišemo i o tome u novom broju, KUDH *Bodrog* iz Monoštora dobilo je Srebrnu povelju *Suncokret ruralnog turizma* u kategoriji kulturno-povijesnih manifestacija za 2025. godinu. Povelje, nagrade i posebna priznanja *Suncokret ruralnog turizma* dodjeljuje Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj *Klub članova Selo*. Kako je u nominaciji istaknuto, monoštorski *Bodrog* od 2001. uspješno čuva i prenosi tradicijsku baštinu, običaje i kulturni identitet tamošnjih Hrvata. U udruzi kažu kako im je ovo priznanje poticaj za daljnji rad kako u području manifestacija tako i razvojnom projektu ruralnog turizma.

Dakle, ranije spomenuta digitalizacija otvara nove mogućnosti za zaštitu i promicanje kulturne baštine i kulturnoga identiteta u vremenu kada se tradicijski sadržaji lako mogu izgubiti u brzini suvremenog života. Posebno je važno što omogućuje dokumentiranje elemenata nematerijalne baštine koji su često najugroženiji. No, svakako treba znati da digitalizacija ne može zamijeniti tradicionalne oblike baštine (zamislite *online* gastrofest), ali ih može čuvati i oživljavati u suvremenom kontekstu, čineći ih zanimljivim generacijama koje dolaze.

D. B. P.

Novi povjerenik za zaštitu ravnopravnosti Milan Antonijević

Nacionalni interes Srbije je ravnopravnost

Skupština Srbije izabrala je **Milana Antonijevića** za novog povjerenika za zaštitu ravnopravnosti. Tu dužnost do sada je obavljala **Brankica Janković**, u dva petogodišnja mandata. Novoizabrani povjerenik Antonijević rekao je za RTS da nije jednostavan trenutak u kome preuzima dužnost povjerenika i da postoje različiti interesi, ali da je nacionalni interes Srbije ravnopravnost i vraćanje dostojanstva i vjere u institucije.

U nadležnosti povjerenika za zaštitu ravnopravnosti su sprječavanje svih oblika, vidova i slučajeva diskriminacije, zaštita ravnopravnosti fizičkih i pravnih osoba, nadzor u primjeni propisa u zabrani diskriminacije, unaprjeđivanje ostvarivanja i zaštite ravnopravnosti. Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti je nezavisno i samostalno državno tijelo, formirano na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije 2009. godine.

Povjerenik za ravnopravnost Milan Antonijević rekao je za RTS da riječ ravnopravnost ulazi u svijest svih građana i ona se blisko naslanja na riječ dostojanstvo, koja se nalazi u Ustavu Srbije.

»To je sustav koji institucija povjerenika mora štiti, da šalje poruku građanima kako imaju na koga se osloniti. Povećavamo povjerenje i u druge institucije kojima je zadatak donijeti ravnopravnost. Mislim da je za ravnopravnost dobro razdoblje i da postoje dobri uvjeti mnogo više raditi na terenu«, istakao je Antonijević.

Rekao je da će njegov prvi posao biti područje u kojem ima najviše diskriminacije, a to je diskriminacija žena, i kada se govori o nasilju ili majkama, ali i o svim drugim područjima koje Zakon o zabrani diskriminacije prepoznaje.

»Žene osjećaju teret neravnopravnosti i nejednakog tretmana i kada govorimo o institucijama i kada govorimo o privatnom sektoru. Jedan od najvećih zadataka je osnažiti ih i ne samo raditi na kažnjavanju što rade sudovi, već raditi i na prevenciji«, rekao je Antonijević i

dodao da u uredu povjerenika ima dosta stručnjaka koji će raditi na tome.

Antonijević je istaknuo da je za povjerenika važna svaka osoba i svaki pojedinac i da mu se može obratiti svatko tko osjeća određeni vid neravnopravnosti – veliki je broj osobnih svojstava po kojima možete biti diskriminirani, i kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti ili o manjinama, nacionalnim manjinama ili oni koji se osjećaju obespravljeno, osobe s invaliditetom...

Napomenuo je da je ured povjerenika dovoljno snažan da može zastupati ravnopravnost u ime građana i ispravljati male nepravde i da »krive drine« u Srbiji stavi gdje im je mjesto.

»Odgovornost svakog tko je na čelu institucije je velika. Nije jednostavno u polariziranom društvu izdržati napade. Treba voditi računa da se napadi ne odraze na instituciju«, dodao je Antonijević.

Napomenuo je da institucija koju on vodi ima kapacitete proširiti se, a to je ono što stoji i u izvještaju Europske komisije, da se očekuje od države da izađe u susret i pokažemo kako smo spremni kao društvo mijenjati se.

»Nije jednostavan trenutak, postoje različiti interesi, ali mislim kako je nacionalni interes Srbije ravnopravnost i vratiti dostojanstvo i vjeru u institucije«, rekao je Antonijević.

Predstavnici pojedinih organizacija civilnog sektora poručili su da neće surađivati s novim povjerenikom, a Antonijević je na to odgovorio kako svatko ima pravo na stav i da je njegova ruka uvijek tu za sve te kako mu je žao što se sve politizira.

»Surađnja je neophodna i s civilnim društvom i s državnim institucijama i lokalnom samoupravom. Povjerenik i sve službe trebaju biti što više na terenu i u manjim sredinama«, rekao je Antonijević i napomenuo kako treba smirivati uzburkanu javnost radi boljitka društva.

Povjerenik je dodao kako kada dolazite na čelo neke institucije imate obvezu surađivati sa svima.

Dan Grada Osijeka

Svečana sjednica Gradskog vijeća povodom obilježavanja Dana grada Osijeka održana je 2. prosinca. Ovim je događajem svečano proslavljen 239. rođendan grada, prisjećanjem na ujedinjenje triju gradskih cjelina u jedinstveni grad Osijek – važan povijesni trenutak iz 1786. godine. Svečana sjednica bila je dio

programa koji je uključivao tradicionalnu budnicu u Tvrđi, polaganje cvijeća na oltar Gospe Osječke u Franjevačkom samostanu te niz drugih prigodnih svečanosti i besplatnih sadržaja za građane. Hrvatsko nacionalno vijeće na svečanosti je predstavljala elektorica **Anita Đipanov Marijanović**.

Humanitarna akcija *Božić za sve*

Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond* i ove godine organizira humanitarnu akciju *Božić za sve*, s ciljem da Božić učini radosnijim obiteljima u potrebi. Akcija je nastala u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i temelji se na dosadašnjim uspješnim inicijativama prikupljanja donacija za potrebite članove hrvatske zajednice u Srbiji.

Cro-Fond poziva pravne i fizičke osobe koje žele pomoći da svoje donacije uplate na račun broj: 325-

9500700045918-84 kod OTP banke, s naznakom »Donacija za socijalni program«, do 20. prosinca 2025. godine. Ostali podaci za uplatu: Fondacija *Cro-Fond*, Preradovićeve 11, Subotica.

Cro-Fond također poziva sve da jave podatke o potrebitima u svome mjestu na e-mail: crofond19@gmail.com ili telefon +381 (0)24 554-623.

Predsjednik IO HNV-a Marinko Katić u posjetu HKD-u Šid

Pripreme za početak radova

Predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Marinko Katić** zajedno s projektantima, posjetio je 5. prosinca »malu maticu« u Šidu gdje se sastao s članovima Upravnog odbora HKD-a Šid. Tom prilikom izvijestio je predstavnike šidske udruge o daljnjim aktivnostima na uređenju prostorija »male matice«, koja je kupljena uz pomoć financijskih sredstava Vlade Hrvatske i Hrvatskog nacionalnog vijeća i dana na korištenje HKD-u Šid ove godine.

»Planirano je bilo urediti prostor male matice u Šidu sredinom sljedeće godine. Međutim, odlučili smo započeti s radom ranije. Budući da se dimenzije kuće neće mijenjati, trebat će nam samo investicijska dozvola za

obnovu. Planirano je kompletno uređenje unutarnjeg i vanjskog prostora, ugradnja PVC stolarije, fasada, uređenje dvorišta i postavljanje nove kapije. Planiramo započeti s radovima početkom sljedeće godine kako bi sve bilo gotovo do svibnja ili lipnja. Projektant je uzeo sve potrebne dimenzije, preostaje nam da smislimo idejno rješenje koje očekujemo da će biti gotovo za mjesec dana. Želja nam je da matica u Šidu bude uređena poput svih ostalih matrica i da ona bude odgovarajući i moderan prostor za sve aktivnosti i događaje udruge«, kazao je Katić.

Predstavnici šidske udruge također su iznijeli svoje ideje i potrebe vezano za prostorije koje koriste za rad.

S. D.

Rotary klub Zagreb

Stipendija za studenta iz Srbije

Rotary klub Zagreb organizirao je svečanu dodjelu godišnjih studentskih stipendija, koje se kontinuirano dodjeljuju. Među ukupno šest stipendista je **Marko Babić** iz Novog Sada, student treće godine Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Stipendija se dodjeljuje studentima treće godine preddiplomskog studija te ih prati i tijekom master studija. Do sada je čak šest stipendista bilo pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

Na svečanosti se u ime Hrvata u Srbiji obratila predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Zahvalila je Rotary klubu Zagreb i svima koji su godinama pomagali učenicima i studentima iz Vojvodine.

»Jako smo sretni jer kada je sve ovo počelo prije više od deset godina, nismo bili vidljivi kao danas. Nismo imali svoje predstavnike u Hrvatskom saboru, a ja sam tada

bila samo mala Jasna koja je pisala **Zlatku Stiću** i molila da pomogne našoj djeci u Vojvodini. Hvala Bogu, bilo je ljudi koji su imali osjetljivost za naše potrebe – donosili su udžbenike, tablete, knjige, sve što nam je bilo prijeko potrebno. Tada smo postali malo vidljiviji u Hrvatskoj i povećala se osjetljivost za našu djecu i naše potrebe, a evo nas danas i u Saboru«, rekla je Vojnić.

Naglasila je da je uvjerena kako će se učinjeno dobro višestruko vratiti:

»Sigurna sam da će ova djeca dobro uzvratiti – i djeca njihove djece. Ništa od dobrog koje ste učinili neće ostati zakopano. Od srca hvala što su se među vama našli i Hrvati iz Srbije. Našoj djeci to izuzetno znači. Ali vas molim: vraćajte ih natrag. Trebaju nam na braniku hrvatskog identiteta i baštine«.

Međunarodni dan ljudskih prava

»Ljudska prava, naše svakodnevne potrebe«

Međunarodni dan ljudskih prava obilježava se 10. prosinca širom svijeta, pa tako i u Srbiji, ove godine pod sloganom »Ljudska prava, naše svakodnevne potrebe«. Datum je ustanovljen kao podsjetnik na 10. prosinca 1948., kada je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, temeljni dokument koji je postavio standarde zaštite dostojanstva svakog pojedinca, prenosi *Tanjug*. Dan je službeno proglašen 1950. godine.

Generalni tajnik Ujedinjenih naroda **António Guterres** podsjetio je da je prije gotovo osam desetljeća Deklaracija definirala što je svakoj osobi potrebno da bi živjela, preživjela i napredovala, nazvavši je »filozofskim i političkim probijem« koji je postao temelj globalne zajednice. U poruci objavljenoj povodom ovogodišnjeg obilježavanja upozorio je na sve učestalija i teža kršenja ljudskih prava diljem svijeta.

»Ljudska prava – građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna – neotuđiva su, nedjeljiva i međusobno povezana. No, posljednjih godina svjedočimo grubim kršenjima koja jasno govore o nerazumijevanju, ali i ravno-

dušnosti prema ljudskoj patnji«, poručio je Guterres na službenoj stranici UN-a.

Ovogodišnja kampanja usmjerena je na isticanje činjenice da ljudska prava nisu apstraktni pojmovi, nego vrijednosti na kojima svakodnevno počiva život svakog čovjeka – od sigurnosti, slobode izražavanja i jednakosti, do pristupa obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj zaštiti. Cilj je premostiti jaz između načela ljudskih prava i iskustava koja ljudi žive

iz dana u dan te potaknuti povjerenje, solidarnost i kolektivnu odgovornost.

U Srbiji se ovaj dan tradicionalno obilježava nizom aktivnosti koje ističu važnost zaštite dostojanstva i univerzalnih vrijednosti. Prema najavama, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 10. prosinca organiziralo je projekciju posebne animacije posvećene promociji univerzalnih ljudskih vrijednosti na Kuli Beograd. Animacija je emitirana kao vizualni podsjetnik na važnost poštovanja ljudskih prava, jednakosti i solidarnosti u svakodnevnom životu. Međunarodni dan ljudskih prava tako ponovno naglašava da zaštita dostojanstva svakog čovjeka nije samo obveza institucija, već i odgovornost društva u cjelini, navelo je Ministarstvo.

I. U.

Vijeće Europe podržava aktivnosti Srbije u jačanju zaštite ljudskih i manjinskih prava

U Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog prošloga tjedna održan je sastanak s **Clausom Neukirchom**, direktorom Direktorata Vijeća Europe za programsku suradnju, koji je boravio u Beogradu povodom otvaranja godišnje konferencije programa »Horizontal Facility«. Uz Neukircha, sastanku su nazočili i **Janoš Babić**, šef Misije Vijeća Europe u Beogradu te **María Ángel Orihuela**, koordinatorica navedenog programa, objavilo je Ministarstvo.

Razgovor je bio usmjeren na mogućnosti daljnjeg jačanja suradnje između Ministarstva i Vijeća Europe, posebno u segmentima koji se odnose na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, suzbijanje diskriminacije te provedbu projekata koji već godinama čine okosnicu suradnje Srbije i ove europske institucije. Predstavnici Vijeća Europe naglasili su da su aktivnosti Ministarstva u navedenim

područjima prepoznate kao uspješne i od iznimnog značaja.

Tijekom susreta istaknuto je da će Vijeće Europe nastaviti pružati podršku projektima i inicijativama koje Ministarstvo provodi, uz očekivanje da će se suradnja dodatno intenzivirati u narednom razdoblju. Poseban fokus ostaje na jačanju standarda zaštite ljudskih prava, unaprjeđenju položaja pripadnika nacionalnih manjina te poticanju društvenog dijaloga kao temeljnog mehanizma u razvoju demokratskog društva.

Ovaj sastanak još jednom je potvrdio da je partnerstvo Srbije i Vijeća Europe stabilno, sadržajno i usmjereno na konkretne rezultate u području poštovanja ljudskih prava i europskih vrijednosti.

I. U.

Dodijeljena priznanja *Suncokret ruralnoga turizma*

Srebrna povelja za *Bodrog*

KUDH *Bodrog* iz Monoštora dobilo je Srebrnu povelju *Suncokret ruralnog turizma* u kategoriji kulturno-povijesnih manifestacija za 2025. godinu. *Suncokret ruralnog turizma* jedna je od najvažnijih manifestacija u Hrvatskoj posvećenih razvoju i promociji ruralnog prostora, a organizira je Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj *Klub članova Selo*. Ove su godine nagrade dodijeljene trinaesti puta, a svečanost uručjenja, uz nazočnost visokih uzvanika, priređena je 5. prosinca u Bjelovaru.

Priznanja je ove godine primilo više od 160 nagrađenih projekata, destinacija i udruga, u ukupno 20 kategorija – 17 standardnih i 3 posebne. U ovom natjecanju od prije nekoliko godina sudjeluju i Hrvati izvan Hrvatske. Priznanje je *Bodrogu* dodijeljeno na prijedlog vijećnika Hrvatskog nacionalnog vijeća. Vijećnici su istaknuli kako Društvo od 2001. uspješno čuva i prenosi tradicijsku baštinu, običaje i kulturni identitet podunavskih Hrvata, te svojim manifestacijama pridonosi očuvanju i vidljivosti hrvatske zajednice u Vojvodini.

Nagradu je u ime Društva primila predsjednica KUDH-a *Bodrog* **Anita Đipanov Marijanović**, koja je istaknula kako je ovo priznanje poticaj za daljnji rad te potvrda da se ustrajnost i ljubav prema tradiciji prepoznaju i izvan lokalne zajednice.

»Ovo je priznanje i za sve one koji su stvarali i očuvali povijest i tradiciju Monoštora. KUDH *Bodrog* želi dati svoj doprinos već postojećoj turističkoj ponudi Monoštora. Projekt 'male matice' pridonijet će razvoju te priče, gdje će svoje mjesto naći i folklor, gastronomija, suveniri, nematerijalna i materijalna kulturna baština«, kaže Đipanov Marijanović.

Kao predstavnica HNV-a, svečanosti je nazočila i **Nataša Francuz**, predsjednica Odbora za obrazovanje, koja je naglasila ulogu *Bodroga* u očuvanju kulturnog identiteta i međugeneracijskom prenošenju tradicije.

Inače, šampionske titule ove godine pripale su *Rabskoj fjeri* u kategoriji kulturno-povijesnih manifestacija, *Vinkovačkim jesenima* u kategoriji turističkih događanja na otvorenom te Međimurskoj županiji za najbolju ruralnu turističku destinaciju godine.

Podsjetimo, nakon HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta koje je 2023. godine dobilo *Srebrnu povelju* u kategoriji ruralnih turističkih projekata, ovo je drugi puta da je za *Suncokret ruralnog turizma* nominiran i nagrađen projekt Hrvata iz Srbije.

H. R.

12. prosinca 2025.

7

U Zagrebu održan 30. Forum hrvatske nacionalne manjine

Knjižnice i društvene mreže u fokusu

Tema »Knjižnice i društvene mreže hrvatske manjine u europskome susjedstvu« pokazala je kako se identitet, jezik i kulturna baština hrvatskih manjina održavaju i razvijaju u doba sve snažnije digitalizacije

U Zagrebu je 5. prosinca održan jubilarni 30. Forum hrvatske nacionalne manjine u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, tradicionalno okupljajući predstavnike hrvatskih manjinskih zajednica iz 12 europskih država, stručnjake, znanstvenike i predstavnike hrvatskih državnih institucija. Ovogodišnji Forum, posvećen temi »Knjižnice i društvene mreže hrvatske manjine u europskome susjedstvu«, pokazao je kako se identitet, jezik i kulturna baština hrvatskih manjina održavaju i razvijaju u doba sve snažnije digitalizacije, priopćila je HMI.

Sudionicima se u uvodu obratio ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. **Zdeslav Milas**, osvrnuvši se na promjene u kulturi čitanja i važnost prilagodbe knjižnica digitalnoj generaciji. Naglašeno je da se pred hrvatskim manjinskim zajednicama otvara prostor za daljnji razvoj suvremenih knjižničnih modela koji objedinjuju tradicionalne zbirke i digitalne resurse.

Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske dr. sc. **Gordan Grlić Radman** kazao je kako digitalne platforme nadopunjuju tradicionalne oblike prijenosa jezika i kulture te omogućuju veću dostupnost sadržaja hrvatskim zajednicama u raznim državama.

Izaslanik državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonka Milasa Vedran Iskra** naglasio je važnost Forumu kao dugogodišnje platforme suradnje i razmjene iskustava između manjinskih zajednica i institucija.

Jezik kao identitetski temelj

Uvodna izlaganja usmjerila su pozornost na jezik kao temeljnu nit cijelog skupa. Dr. sc. **Domagoj Vidović** iz Instituta za hrvatski jezik podsjetio je na to da se hrvatska povijest mogla sažeti u krilaticu »jedinstvo u različitosti«, a upravo je jezik taj koji je ujedinjavao Hrvate i u vremenima kada nije bilo vlastite države. On danas živi u različitim varijantama: u gradišćansko-hrvatskome književnom jeziku, u moliškim govorima koji doživljavaju pjesničku renesansu, u hrvatskim zajednicama u Crnoj Gori i Srbiji koje se suočavaju i s asimilacijom i s negiranjem jezika. Dr. sc. **Silvestar Balić** iz Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj analizirao je kontinuitet hrvatske tiskane riječi u Mađarskoj, podsjećajući da su na tom prostoru, koji se danas

često ne doživljava kao dio hrvatskoga kulturnog prostora, nastajala ključna djela hrvatske kulture.

Baština i nove tehnologije

Prvi panel stručnog programa bio je posvećen ulozi knjižnica hrvatskih manjinskih zajednica, koje su tijekom povijesti bile temeljni čuvari jezika, knjige i kulturnog pamćenja, a danas se transformiraju u hibridna mjesta znanja – fizička i digitalna.

Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Josip Bako** predstavio je projekt Zavičajne knjižnice *Biblioteca Croatica*, koja kombinira klasične zbirke s digitaliziranim sadržajima i topotekom *Baština Hrvata u Srbiji*. **Ana Vuk-sanović** iz Crne Gore skrenula je pažnju na to da knjižnice manjina danas nose dvostruku odgovornost: čuvanje baštine i aktivno djelovanje protiv asimilacije, posebno u digitalnom okruženju koje mijenja načine pristupa znanju.

Iz Slovačke je **Jive Maász** predstavio svoju jedinstvenu zbirku starih hrvatskih knjiga i molitava iz Čunova – osebujan privatni muzej koji svjedoči o razvoju gradišćansko-hrvatskoga jezika. Iz Slovenije je **Koraljka Čeh** predstavila model »knjižnih kutaka« u hrvatskim društvima, koji su iz spontanih inicijativa prerasli u lokalne kulturne centre.

Dr. sc. **Sofija Klarin Zdravec**, pomoćnica glavne ravnateljice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, izložila je kako NSK gradi i digitalno objedinjuje zbirku *Croatice*, naglašavajući važnost uključivanja i inozemne *Croatice* u nacionalni korpus.

Prof. dr. sc. **Marijeta Rajković Iveta** s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prikazala je knjižnice manjina kao multifunkcionalne prostore zajednice, a doc. dr. sc. **Vlatko Smiljanić** s Odjela za kroatologiju Fakulteta hrvatskih studija ponudio je kroatološki model razumijevanja zavičajnosti kao dinamične identitetske kategorije. **Đuro Vidmarović** dao je svoj osvrt na važnost digitalizacije knjižnih djela koja podrazumijeva suradnju hrvatskih institucija u tom pothvatu, ali i istaknuo da digitalizacija ne podrazumijeva samo literaturu, već i razne dokumente koji su važni za povijest Hrvata na nekom prostoru.

U raspravi je dr. sc. **Andrija Handler**, ravnatelj Zbirke sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, rekao kako je Hr-

vatsko kulturno društvo u Gradišću pokrenulo projekt zajedničkoga knjižničarskog sustava gradišćanskih Hrvata u sve tri države. Glavni urednik novine *Hrvatska graničica* **Ivan Dobra** govorio je o životu karaševskih Hrvata u Rumunjskoj dok se potpredsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Darko Perić** osvrnuo na iznimno veliku ulogu Knjižnice *Ljudevit Gaj* u Donjoj Lastvi koja je smještena u tamošnjem Domu kulture.

Virtualni arhivi zajednice

Drugi dio Foruma bio je posvećen društvenim mrežama koje danas, kako je istaknuto, funkcioniraju kao nove virtualne knjižnice – mjesta u kojima se pohranjuju sjećanja, dokumentiraju aktivnosti, prenosi jezik i povezuju raspršeni članovi zajednice. Panel je otvorio pogled na digitalne platforme kao nova mjesta okupljanja, dokumentiranja i dijeljenja identiteta – osobito među mladima.

FOTO: HMI

Predsjednik Panonskoga instituta u Austriji i »distributer« online pošiljki *Panonskoga lista* dr. sc. **Robert Hajszan** govorio je o razvoju pismenosti gradišćanskih Hrvata, naglašavajući ulogu suvremenih digitalnih alata u prezentiranju povijesnih tekstova i promicanju gradišćansko-hrvatskoga jezika.

Ravnateljica nakladničke kuće *Croatica d.o.o.* **Timea Šakan Škrlin** predstavila je opsežan digitalni sustav *Croatice* – mrežne stranice, YouTube kanala, te Facebook i Instagram platforme kojima se informira, arhivira i povezuje hrvatska zajednica u Mađarskoj.

Iz Italije je **Francesca Sammartino**, predsjednica Zaklade *Agostina Piccoli*, članica udruge *KroaTarantata* i urednica web radija *Čujemo se*, prikazala kako moliško-hrvatska zajednica – nekoć komunikacijski izolirana – danas preko platformi poput *Riča živa*, web-radija *Čujemo se* i društvenih mreža uspijeva oživljavati jezik, glazbu i običaje. O izazovima i mogućnostima manjinskog novinarstva u eri društvenih mreža govorila je **Tereza Grandić**, glavna urednica *Hrvatskih novina* iz austrijskoga Gradišća. Naglasila je kako je svakodnevni rad *Hrvatskih novina* postao isprepleten s online objavama i digitalnim arhiviranjem te da digitalni mediji omogućuju bržu vidljivost događaja iz brojnih gradišćanskih sela i austrijskih gradova.

Kako se mala, ali vrlo aktivna hrvatska zajednica u Skoplju sve više okreće društvenim mrežama kako bi održala

vidljivost, objasnio je **Marko Vidaček** iz Makedonsko-hrvatskog društva. Istaknuo je važnost zajedničkih online projekata s mladima te razvoj digitalnog sadržaja koji povezuje Makedonce i Hrvate.

Član Izvršnog odbora Hrvatskoga nacionalnog vijeća zadužen za kulturu **Denis Lipozenčić**, predstavljajući presjek digitalnih inicijativa HNV-a, istaknuo je važnost kvalitetnog i profesionalnog sadržaja na društvenim mrežama. Također je istaknuo kako digitalni kanali postaju ključni alat za rad s mladima koji u Srbiji često nemaju izravnu priliku za formalno obrazovanje na hrvatskome jeziku.

Izv. prof. dr. sc. **Mario Bara** s Hrvatskoga katoličkog sveučilišta naglasio je da društvene mreže postaju »dinamične knjižnice kolektivnog sjećanja« – prostori u kojima se identitet aktivno rekonstruira i prenosi, dok je **Vjekoslav Blazsetin** iz Instituta za istraživanje migracija prikazao kako Instagram profili kulturnih udruga spontano postaju vrijedna baštinska arhiva.

Ovom prigodom Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske uručilo je predstavnicima hrvatskih manjina pakete knjiga koje Ministarstvo sufinancira, kao doprinos obogaćivanju knjižničnih zbirki i svakodnevnom radu na očuvanju jezika i kulture hrvatskih manjina.

Završnu riječ održala je prof. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta istaknuvši da knjižnice i digitalne platforme – iako različite po formi – zajedno stvaraju suvremeni identitetski mozaik hrvatskih manjina.

»Važno je poticati suradnju, umrežavanje i zajedničke projekte, kako bismo i u digitalnom dobu sačuvali dubinu kulturne baštine«, zaključila je.

Stalni dijalog s maticom

Jubilarni, 30. Forum hrvatske nacionalne manjine još jednom je potvrdio da se hrvatske manjinske zajednice, unatoč različitim izazovima – od asimilacije do demografskih promjena – nalaze u stalnom dijalogu s matičnom domovinom. Knjižnice i društvene mreže pokazale su se kao ključni mostovi koji povezuju prošlost i budućnost, tradiciju i inovaciju, lokalno i transnacionalno. Forum je otvorio nova pitanja i potaknuo perspektive koje će zasigurno oblikovati buduće projekte, istraživanja i suradnje među hrvatskim manjinama i institucijama Hrvatske.

Ovogodišnji Forum zaključen je promocijom knjige *450 ljet Hrvati i Hrvatice u Novom Selu* urednika i autora **Petra Tyrana**.

Među ostalim, Forumu su nazočili i predstavnici veleposlanstava Austrije, Crne Gore, Češke, Kosova, Slovačke, Mađarske i Slovenije u Hrvatskoj kao i predstavnici diplomatskog zbora Hrvatske u Kosovu, Mađarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji. Također, Forumu je nazočila i zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

H. R.

Mjesto susretanja i povezivanja

»Fondacija A. G. Matoš tijekom pet godina djelovanja nije bila samo posvećena očuvanju uspomene na velikog hrvatskog književnika, već je postala mjesto susretanja i povezivanja«, rekla je Davorka Velecki Čičak

Fondacija Antun Gustav Matoš u Beogradu proslavila je pet godina svog rada svečanom akademijom, održanom 4. prosinca. Upravitelj Fondacije **Marin Piuković** poručio je da prostor fondacije u Beogradu postaje trajno mjesto okupljanja hrvatske zajednice i simbol kontinuiteta njenog rada u glavnom gradu Srbije. Istakao je da je važnost obljetnice u tome što zajednica pokazuje profesionalnost, prisutnost i aktivno sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu Beograda. Po njegovim riječima, pokretanje nastave hrvatskog jezika najveći je iskorak u dosadašnjem radu Fondacije. Piuković je zahvalio državi Srbiji na ustupanju prostora, kao i Hrvatskoj na podršci kroz programe prekogranične suradnje:

»Ovaj prostor mjesto je okupljanja, a otkora i mjesto radosti, smijeha i učenja hrvatskog jezika. Najveći je uspjeh upravo pokretanje nastave hrvatskog jezika«.

Most između naroda

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** podsjetila je kako je hrvatska zajednica, na inicijativu HNV-a, još 2017. pokrenula višegodišnje nastojanje da osigura prostor u Beogradu.

»Nakon tri godine dopisa i razgovora s državnim institucijama, dobijena su dva stana nekadašnje Fondacije **Zoran Đinđić**, što je omogućilo osnivanje Fondacije **Antun Gustav Matoš**«, kazala je ona i istaknula doprinos prvih ljudi Fondacije **Mate Principa** i **Katice Naglič**, koji su, kaže, udarili temelje i oblikovali prostor u njegovoj početnoj fazi. Danas Fondacijom upravlja novi upravitelj i prostor se razvija kao mjesto okupljanja studenata i šire zajednice:

»Prije šest mjeseci izabrali smo novog upravitelja Marina. Sada se osjeti mladalački duh. Sada će ovo biti mjesto za sve naše studente da se imaju gdje okupljati. Sigurna sam da se mogu provoditi razne aktivnosti, ali ne samo za našu zajednicu nego za svakog u Gradu Beogradu«.

Opunomoćena ministrica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Davorka Velecki Čičak** istaknula je da Fondacija Antun Gustav Matoš tijekom pet godina djelovanja nije bila samo posvećena očuvanju uspomene na velikog hrvatskog književnika, već je postala mjesto susretanja i povezivanja:

»Ona je u ovih pet godina postala više od čuvara sjećanja na jednog od najvećih hrvatskih književnika. Postala je most. Most između vremena, poetika, a najvažnije između ljudi i naroda«.

Proslavi obljetnice Fondacije AGM, među ostalim, nazočili su i povjerenik za zaštitu ravnopravnosti **Milan Antonijević**, načelnici općina iz Hrvatske **Anđelko Dobročinac**, **Davor Adžić** i **Dragan Sudarević**, ekonom Srijemske biskupije **Petar Dujić** i predsjednica Hrvatskog poslovnog kluba u Beogradu **Marija Radulović**.

Matošev odnos prema Srbiji

U sklopu obilježavanja pete obljetnice, dan prije (3. prosinca) u Fondaciji je održan stručni skup posvećen kulturnim i političkim vezama Zagreba i Beograda, koje je u svom djelu i životu povezao **Antun Gustav Matoš**.

Student četvrte godine povijesti **Rino Džanko** govorio je o odnosu Matoša prema Srbima, Srbiji i jugoslaven-

skom pitanju. Ova je tema, rekao je, važna jer Matoš nije bio samo književnik, nego i politički feljtonist, polemičar, komentator, satiričar, pa i ideolog jedne verzije hrvatskog nacionalizma, a jugoslavenska ideja je u to vrijeme bila jedno od ključnih pitanja hrvatske politike s pitanjem odnosa Hrvata i Srba kao jednim od središnjih.

Matošev boravak u Beogradu započeo je 1894., intenzivirao se nakon 1898. i završava se 1908.

»U prvim godinama boravka Matoš je fasciniran srpskom nacionalnom energijom, Srbiju opisuje kao 'narodnu državu', kao 'slobodnu zemlju kojoj se Hrvat može diviti' i kao društvo 'gdje je sve nacionalno i gdje se sve radi za Srbiju'. Tu je nastala i njegova slavna izjava: 'U Beogradu naučih biti Hrvat', što, po Džanku znači da je 'u Srbiji prvi put vidio narod koji se ne ustručava biti svoj, narod koji ne prepušta politiku tuđinu, narod koji nije mentalno koloniziran'. Za razliku od toga, Hrvati se Matošu čine kao narod u okovima: politički nepismen, kulturno prestrašen, previše obziran prema drugima, previše poslušan prema Beču i Pešti. Međutim, kako godine prolaze, Matoš sve manje idealizira Srbiju te se u njegovim tekstovima počinju pojavljivati sasvim drugačiji motivi: Srbija kao politički kaotična, kao zemlja u kojoj je teško doći do istine, srpski tisak kao grub, senzacionalistički i pristran, srpska politika kao hegemonijalna i srpsko društvo kao razlomljeno«, rekao je Džanko.

On je istaknuo da Matoševe političke stavove ne smijemo čitati kao sustav, nego kao niz emocionalnih reakcija, što se vidi iz njegovih izjava, te tako u jednom razdoblju slavi srpski nacionalizam, u drugom napada srpsku političku hegemoniju. U tom prostoru između fascinacije i razočaranja, između privlačnosti i odbojnosti, između bliskosti i udaljenosti rađa se i Matošev odnos prema jugoslavenskoj političkoj ideji koju nikada nije prihvatio jer je smatrao da Hrvatska ima vlastitu državnu tradiciju, vlastitu kulturu, vlastiti politički identitet i vlastitu povijesnu sudbinu. Najveći Matošev problem s jugoslavenskom idejom je ono što će kasnije postati i najveći problem Kraljevine SHS: politički unitarizam i beogradska centralizacija, zaključio je Džanko.

Matoš o duhu gradova

Prof. dr. sc. **Ivica Žižić** govorio je o Matoševim pogledima na gradove, ali i o njegovim promjenljivim sudovima o Srbima i Srbiji.

»Otići iz Beograda u Zagreb, to je otići iz otadžbine u otadžbinu. Mi i Srbi smo kao oni jaganjci koji mogu da

sisaju dvije majke. U Beogradu naučih biti Hrvat, kao Srbi što su svi bez razlike svi tvrde nacionalisti, i ja sam tek ovdje postao pravi pravaš. Srbija je meni dala utočišta, i tamo se navikao na bezgraničnu skoro slobodu, na slobodne gestove kakvih pojedinac ne smije kod nas ni slutiti. Bilo kako komu drago, mi i Srbi smo jedan narod!«, pisao je Matoš u feljtonu *Dva grada*.

No, kad je morao otići iz Beograda pod stalnim napadima, stvarajući sam sebi neprijatelje u ime ljubavi prema istini, svadljivi Matoš je dao i drugi sud o Srbima i Srbiji. Naime, Matoš je drugom prilikom pisao i sljedeće:

»Orijent mi se gadi. I ta srpska lažna glorijska reprezentacija slobodnih misli. Sada mi nije čudo, što postoji između Srpstva i Hrvatsva tako grozan konflikt, kada sam se zaista uvjerio da nas sa Srbima veže samo – jezik. I karakterom se Hrvat i Srbin vrlo razlikuju. Čamili su pod Turčinom donedavno, pa su postali prevežani i podmukli. Prvi ljudi u Srbiji, brate moj, šuraju sa hajducima, a žandari i potajnici su njihovi jataci! Činovništvo grozno radi i krade, jer misli: e kad dođe druga partija na vladu, bacit će nas na kaldrmu«.

Godine 1908. Matoš se, amnestiran, definitivno vraća u Zagreb. U feljtonu piše kako je čeznuo »kao Hrvat za Hrvatskom, kao vojnik za civilom, kao uznik za slobodom«. No, spram raskoši Pariza, Zagreb mu izgleda posve provincijalan i marginalan, zapravo, grad koji utjelovljuje svu nelagodu dosade, naveo je Žižić i zaključio:

»Na tragu Matoša valjalo bi ponovno proći kroz kulturnu mapu Zagreba i Beograda i upoznati njihov duh, a on se svagda kazuje znakovljem/kodovima koji stoje otvoreno njihovu promatraču da prepozna ono drugo, ali i da nađe isto, zapravo da definira vlastiti identitet, kao i da oblikuje svoj odnos s tom drugošću koja mu dolazi u susret. Jer identitet nesposoban susresti drugoga, pretvara se u fanatične narative, koje smo i Srbi i Hrvati proživljavali gotovo čitavo jedno dugo i bolno stoljeće«.

M. V. R. i J. D.

Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Ostvarili smo intenzivnu suradnju s Hrvatima izvan domovine, a s mladima gradimo suvremene mostove suradnje

*Izgradnjom Matice u Subotici vidjeli smo puno toga pozitivnoga, stvoreni su uvjeti za kvalitetniji rad te je povećana vidljivost, a prema riječima samih Hrvata i njihov ugled u Subotici, Bačkoj i cijeloj Srbiji * Naravno da su nam svi Hrvati izvan Hrvatske iznimno važni i bitni, na poseban način predstavnici nacionalne manjine, ali ipak su zbog brojnih razloga koji su nam svima poznati Hrvati u Srbiji u posebnom fokusu, i našega Ureda i cijele naše Vlade*

Razgovarala: Jelena Badovinac Dimitrijević (časopis *Matica*)

Dužnost državnoga tajnika na čelu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** preuzeo je 2016. godine. Na čelu Ureda ostvario je, zajedno sa svojim timom, snažan iskorak u jačanju suradnje s Hrvatima izvan Hrvatske. Uz strateško financiranje brojnih projekata, ali i intenzivnu i otvorenu komunikaciju s hrvatskim zajednicama diljem svijeta, dodatno je osnažena povezanost Hrvatske s potomcima Hrvata na dalekim kontinentima, s pripadnicima hrvatske nacionalne manjine, Hrvatima u Bosni i Hercegovini. Danas je ta povezanost na najvišoj razini dosad – rezultat sustavnoga rada, razumijevanja i iskrene želje za zajedništvom.

Inače, Milas je rođeni Vukovarac, branitelj i zapovjednik topništva u 204. vukovarskoj brigadi. Njegov ratni put odredio mu je i kasniju budućnost, godinama je radio u Oružanim snagama Hrvatske i Ministarstvu obrane, a i danas je predsjednik Udruge hrvatskih branitelja dragovoljaca Domovinskoga rata.

► **Na čelu Ureda ste više od devet godina, kako ocjenjujete razinu povezanosti Hrvatske s hrvatskim iseljeništvom i kolika je strateška važnost iseljeničtva za Hrvatsku – demografski, gospodarski, kulturno i politički?**

Kada sam došao na čelo Ureda, odnosi države s hrvatskim iseljeništvom bili su gotovo zamrznuti, komunikacija

prekinuta, obilježena nerazumijevanjem. Danas je povezanost Hrvatske s iseljeništvom na iznimno visokoj razini, ne samo na emotivnoj, već i praktičnoj – institucionalno je snažno organizirana, komunikacija je dvosmjerna i intenzivna, a plodovi rada vidljivi. Zahvaljujući kontinuiranoj potpori Vlade Hrvatske radu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, razvidna je sve snažnija potpora programima i projektima hrvatskih organizacija i udruga u iseljeništvu, koji sustavno povezuju iseljenike s domovinom. Prije devet godina zadali smo si cilj ostvarivanja partnerskoga odnosa Hrvatske s iseljeništvom. I uspjeli smo. Demografski gledano, porast broja povratnika i useljenika u Hrvatsku pozitivno utječe ne samo na ublažavanje negativnih demografskih trendova, već polako i na revitalizaciju ruralnih dijelova Hrvatske. I sve više Hrvata iz iseljništva ulaže u naše gospodarstvo, pokreće vlastita poduzeća te donosi sa sobom nova znanja i inovacije, a dostupne su im i sve brojnije državne potpore. Politička važnost hrvatskog iseljništva očituje se kontinuiranim jačanjem međunarodnih kontakata, poslovnim mrežama i diplomatskim djelovanjem. Kulturno, ustrajnost hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u očuvanju hrvatskoga jezika, tradicije, baštine i identiteta zaslužuje i ima naše duboko poštovanje i divljenje. Porast interesa za stjecanje hrvatskog državljanstva, do kojega je došlo nakon stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o hrvatskome državljanstvu u siječnju 2020., pokazuje sve snažniju povezanost i motivaciju iseljenika za aktivnim sudjelovanjem u životu domovine, za stvaranjem pravne, materijalizirane, nasljedne veze s Hrvatskom. Ured dodatno jača te veze financiranjem programa i projekata koji omogućuju očuvanje identiteta, promicanjem suradnje i razvoja zajednica u kulturnome, obrazovnome, znanstvenome, zdravstvenome, gospodarskome i sportskome području te ostalim područjima od interesa za hrvatske zajednice u inozemstvu.

► **U tom smislu, koja su područja prioriteti Središnjega državnog ureda u djelovanju prema hrvatskim zajednicama i udrugama?**

Prioriteti Ureda usmjereni su na još snažnije povezivanje Hrvatske i Hrvata koji žive izvan njezinih granica, prije svega očuvanjem kulture, jezika i obrazovanja te poticanjem gospodarske i društvene suradnje. To nastojimo ostvariti programima potpore koje provodimo putem javnih natječajja i javnih poziva koji se raspisuju nekoliko puta godišnje. Moram izraziti zadovoljstvo time da se za financiranje aktivnosti i projekata organizacija i udruga Hrvata izvan Hrvatske bilježi kontinuirani, višegodišnji porast alokacije sredstava. Uz to, program posebne upisne kvote na visoka učilišta u Hrvatskoj, koji je posebno namijenjen pripadnicima hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva, osigurava upisna mjesta na više od 100 studijskih programa, bez polaganja državne mature te im omogućava obrazovanje u domovini. Dodatnu potporu pruža i program stipendiranja namijenjen svim redovitim studentima – pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Hrvatske. Važno je istaknuti i projekte poput *Ljetne škole Domovina*, koja mladim Hrvatima iz cijeloga svijeta

omogućuje iskustveno putovanje Hrvatskom, povezivanje s vršnjacima i produbljivanje znanja o kulturi i običajima Hrvatske. Konačno, projektom besplatnih internet-skih tečajeva hrvatskoga jezika, koji je trajno dostupan *online*, omogućuje se učenje hrvatskoga jezika potomcima Hrvata diljem svijeta na razini A1 i A2, a uskoro će biti dostupna i aplikacija za učenje hrvatskoga jezika na B1 razini. Uz programe Ureda, značajnu ulogu imaju i mjere drugih tijela državne uprave, primjerice program dodjele stipendija za boravak i učenje hrvatskoga jezika u Hrvatskoj, koji provodi Ministarstvo demografije i useljništva. Tu je i mjera Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje *Biram Hrvatsku – mobilnost radne snage*, koja potiče povratak i internu mobilnost hrvatskih državljana iz Europskoga gospodarskog prostora, Švicarske, Ujedinjenog Kraljevstva, Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Novog Zelanda te samozapošljavanje u Hrvatskoj.

► **Sljedeće godine u planu je održavanje velikog događaja: *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske u Zagrebu*. Imate li naznake što bi on trebao sadržavati i koji je ključni cilj takvog projekta?**

Kako Vam je poznato, Hrvatski sabor je krajem lipnja ove godine usvojio izmjene i dopune Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, u kojima smo nastojali odgovoriti na aktualno stanje odnosa s Hrvatima izvan Hrvatske i osuvremeniti zakonske odredbe. Jedna od važnih novosti upravo je *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* koji ćemo prvi put obilježiti sljedeće godine, i to u suradnji s organizacijama Hrvata izvan Hrvatske te državnim, javnim, kulturnim, znanstvenim, sportskim i drugim organizacijama. Pripremit će se i provesti različiti događaji na kojima će se hrvatskoj javnosti predstaviti dosezi Hrvata izvan Hrvatske, njihova kultura u najširem smislu te riječi, tradicijska i suvremena. Razmišljamo i dugoročno te planiramo da će se kvalitetno predstaviti brojne hrvatske zajednice iz cijeloga svijeta, čime će se osnažiti njihova nacionalna samosvijest, a očekujemo da će puno dobiti i cjelovita hrvatska kultura, jer će se javnosti u Hrvatskoj prikazati istaknuti kulturni artefakti i prakse iz različitih područja, od književnosti i glazbe, preko kazališta i filma, do slikarstva i vizualnih umjetnosti. Naravno, organizirat će se i programi koji će se baviti gospodarstvom, znanosti, sportom i ostalim područjima života u kojima su Hrvati ostvarili značajne međunarodne uspjehe. Vjerujem da je taj pristup potreban, da će nas dodatno zbližiti i povezati.

► **Sve je više Hrvata povratnika, useljenika. Što pokazuju statistike, koliki je njihov broj u 2024. i 2025., odakle se najviše vraćaju i znate li možda zbog kojeg razloga najviše?**

Podaci Ministarstva unutarnjih poslova pokazuju porast novih hrvatskih državljana s 3.815 u 2020. na 7.600 u 2024. godini. Najviše državljanstava stječu potomci hrvatskih iseljenika iz Latinske Amerike, i to iz Argentine 1.910 i Čilea 982, ali nisu zanemarive i brojke koje stižu iz Sjedinjenih Američkih Država (848) i Australije (371). Stjecanje hrvatskog državljanstva za mnoge je iseljenike oblik povezivanja s domovinom, očuvanja identiteta,

materinskoga jezika i obiteljske baštine. Time raste i motivacija za život i rad u Hrvatskoj, zbog svih prednosti koje pruža hrvatski način života, osobito u sigurnosnom aspektu. Želja za povezivanjem s domovinom, dostupnost različitih programa i potpora namijenjenih povratnicima i useljenicima, kao i mogućnost studiranja na hrvatskim sveučilištima, osobito su privlačni mlađim generacijama Hrvata i njihovih potomaka. U posljednjih nekoliko godina primjećuje se stvarna promjena – prvi put nakon nekoliko desetljeća više ljudi se vraća u Hrvatsku nego što iz nje odlazi. Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku, 2023. bila je prva godina u kojoj je broj doseljenih u Hrvatsku nadmašio broj odseljenih, dok je pozitivan neto

učinke na demografsku i gospodarsku sliku Hrvatske. Povratak mladih i radno aktivnih osoba povećava broj radno sposobnog stanovništva, pridonosi prijenosu znanja i iskustava te potiče investicije i revitalizaciju depopuliranih područja. Dio povratnika svakako može odabrati povratak u krajeve poput Slavonije i Like, osobito uz podršku dostupnih poticaja poput stambenih subvencija, poreznih olakšica i demografskih mjera. Stvarni povratak ovisit će i o ekonomskim, infrastrukturnim i administrativnim uvjetima te olakšanju integracije povratnika u lokalne zajednice. Ponovno naglašavam značaj mjere *Biram Hrvatsku*, koju provode Hrvatski zavod za zapošljavanje i Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Mjera pred-

stavlja nadogradnju postojeće potpore za samoza-
pošljavanje i ima dva cilja: omogućiti osobama koje su stekle znanja i vještine u inozemstvu dodatni poticaj za povratak u Hrvatsku te potaknuti razvoj gospodarski slabije razvijenih područja, poput Slavonije i Like. Korisnici ove mjere mogu ostvariti poticaj do 27.000 eura za povratak iz inozemstva i do 23.500 eura za internu mobilnost. Od 2024. godine mjera je proširena na povratnike iz država Europskoga gospodarskog prostora, Švicarsku, Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjevernu i Južnu Ameriku, Australiju i Novi Zeland. Prema dostupnim podacima, do 20. listopada 2025. odobreno je ukupno 1.335 zahtjeva, od čega 1.256 za povratak iz

migracijski saldo u 2024. procijenjen na oko 6.000 osoba. Posebno je ohrabrujuće što nije riječ samo o statističkoj korekciji, već o generacijskoj promjeni – mnogi povratnici su mladi stručnjaci, kvalificirani radnici i obitelji koje su otišle između 2013. i 2018. godine, a sada se vraćaju s globalnim iskustvom, poduzetničkom energijom i obnovljenim povjerenjem u budućnost Hrvatske. Promjena načina razmišljanja također je ključna: Hrvati u inozemstvu sve češće vide povratak ne kao završetak, već kao nastavak – mogućnost da globalno iskustvo kombiniraju s lokalnim prilikama.

► **Iščitava li se iz tih brojki trend rasta povratka i u budućnosti te što bi to značilo za Hrvatsku? Bi li se dio njih vratio u krajeve poput Slavonije i Like?**

Upravo tako, iz brojki i podataka o stjecanju hrvatskog državljanstva očituje se jasan trend rasta interesa za povratkom i useljavanjem, što ima višestruke pozitivne

inozemstva i 79 za internu mobilnost, a u tim poslovnim subjektima ukupno je zaposleno 1.878 radnika. Svi ti radnici imaju svoje obitelji tako da mjera ima dalekosežnije učinke od onih koji su vidljivi u samim brojkama.

► **U 12 zemalja Hrvati imaju status nacionalne manjine. Koji su najvažniji projekti koje Središnji državni ured i Vlada Hrvatske trenutno provode u tim zemljama?**

Uz Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu, Hrvati su autohtono stanovništvo u 12 europskih država u kojima danas većinom imaju priznat status nacionalne manjine te, sukladno zakonodavstvu pojedine države, posebna manjinska prava u većoj ili manjoj mjeri ostvaruju u Mađarskoj, Rumunjskoj, Crnoj Gori, Austriji, Srbiji, Slovačkoj, na Kosovu, u Češkoj i Italiji, dok kao nacionalna manjina nisu priznati u Sloveniji i Bugarskoj. Također, Hrvati nemaju priznat status nacionalne manjine ni u Sjevernoj

Makedoniji, no s tom državom Hrvatska ima od 2007. godine sklopljen bilateralni sporazum o obostranoj zaštiti nacionalnih manjina, čime se na određeni način taj status ipak priznaje. No, želio bih istaknuti da bismo trebali biti svjesni kako razvijenog i učinkovitog modela kakav postoji u našoj domovini nema ili gotovo nema. Već sam spomenuo kako neke države ne priznaju Hrvatima status nacionalne manjine, a neke, poput Bugarske, niti ne poznaju pojam nacionalne manjine, dok se u većini ostvaruje samo dio onoga što je propisano ustavom ili zakonom pojedine države. Naravno, institucije Hrvatske i na bilateralnoj i na multilateralnoj razini kontinuirano rade na poboljšanju položaja i statusa pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Uz to, postoji vrlo bliska suradnja na svim razinama društvenog i političkog života s predstavnicima Hrvata u ovim državama, a kad pitate koji su najvažniji projekti koji se provode u tim državama, izdvojio bih projekte od strateškoga značaja za Hrvate izvan Hrvatske koje je proglasila Vlada Hrvatske. Zasad najveći realizirani projekt je izgradnja Hrvatskoga doma – Matice u Subotici, a svakako treba spomenuti i projekte »Rasti gdje si posijan« i »Gradi mlin gdje je voda« – »7 Matica« te »Domus Demitriana« u Srijemskoj Mitrovici. Nadalje, tu je i potpora medijima – *Radio Duxu* iz Tivta, *Hrvatskome glasniku* iz Kotora te *Hrvatskim novinama* iz Željeznoga. Važna je potpora Multimedijalnog muzeju Hrvata te Hrvatskome kazalištu u Pečuhu, kao i HNK u Mostaru, jedinom profesionalnome hrvatskom kazalištu izvan Hrvatske. U Mađarskoj se usto podupire obnova ili uređenje zgrada hrvatskih odgojno-obrazovnih ustanova, a strateški projekt je i obnova i modernizacija Dvojezične rumunjsko-hrvatske gimnazije u Karaševu u Rumunjskoj. Naravno, to su samo najveći od mnogobrojnih projekata koji se uspješno provode u 12 navedenih država, i to prema potrebama i kapacitetima hrvatskih zajednica.

► **U kojoj manjinskoj zajednici uočavate da ima specifičnih potreba ili izazova s kojima se Hrvati suočavaju, a moguće ih je možda riješiti?**

Iskreno, mislimo da se dio otvorenih pitanja može i treba riješiti u svim državama. Spomenuo sam izgradnju Hrvatskoga doma – Matice u Subotici, gdje su sjedište dobile tri važne institucije Hrvata u Srbiji: Hrvatsko nacionalno vijeće, Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, a otvorio ju je predsjednik Vlade **Andrej Plenković** u lipnju 2023. u svome jedinom posjetu Srbiji. Izgradnjom Matice u Subotici vidjeli smo puno toga pozitivnoga, stvoreni su uvjeti za kvalitetniji rad te je povećana vidljivost, a prema riječima samih Hrvata i njihov ugled u Subotici, Bačkoj i cijeloj Srbiji. Stoga smo podržali inicijativu HNV-a i projekt izgradnje sedam manjih hrvatskih domova – matica u Srijemu, Banatu i Bačkoj, u onim mjestima gdje postoji veća hrvatska zajednica. Sigurni smo da će otvorenjem ovih sedam matica, koje bi sve trebale biti u funkciji do kraja 2026., doći do puno pozitivnih pomaka. Mi znamo da je to trebala izgraditi Srbija, ali zbog njihova odugovlačenja i nečinjenja više nismo mogli čekati, nego smo reagirali proaktivno. Pozitivno se riješilo i dugogodišnje

pitanje prostora hrvatske zajednice u Boki kotorskoj gdje je Crna Gora predala Hrvatskoj u trajno vlasništvo Dom kulture *Josip Marković* u Donjoj Lastvi, koji je od iznimne važnosti za Hrvate i gdje se nalazi sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore. Poznato je da su ovaj Dom 1922. godine izgradili Hrvati, a zatim i obnavljali, tako da je riječ o povratu, ali Bogu hvala, to je vrlo važan i pozitivan korak. U komunikaciji smo s vlastima Sjeverne Makedonije koje su se obvezale da će pri prvoj promjeni svoga Ustava u njega unijeti i Hrvate kao nacionalnu manjinu. Aktivno radimo i u drugim državama te ćemo i ubuduće u svim prigodama tražiti poboljšanje statusa i položaja naših sunarodnjaka te istodobno kontinuirano pružati snažnu potporu i razvijati suradnju s organizacijama hrvatske nacionalne manjine.

► **Hrvatska čini sve da olakša položaj Hrvata u Srbiji, a veliki je fokus na očuvanju hrvatskoga jezika.**

Puno toga sam već rekao u odgovoru na prethodno pitanje. Dakle, imamo snažnu i intenzivnu suradnju s predstavnicima Hrvata u svim područjima društvenoga života. Naravno da su nam svi Hrvati izvan Hrvatske iznimno važni i bitni, na poseban način predstavnici nacionalne manjine, ali ipak su zbog brojnih razloga koji su nam svi poznati Hrvati u Srbiji u posebnom fokusu, i našega Ureda i cijele naše Vlade. U proteklih pet godina realizirani su vrlo brojni i različiti projekti. Spomenuo sam već uspješne projekte usmjerene na mlade, posebnu upisnu kvotu za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva te stipendije studentima pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Hrvatske. Zalaganjem Ureda, uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, te velikim razumijevanjem hrvatskih visokih učilišta, ispunjen je jedan od najvažnijih ciljeva zaključaka sa sjednice Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske, održane krajem 2016. u Vukovaru. Od pokretanja projekta akademske godine 2018./19. na Sveučilištu u Zagrebu do danas upisano je oko 250 studenata iz 25 država, najviše upravo iz Srbije, više od trećine, zatim iz Njemačke i Crne Gore, Slovenije, Sjeverne Makedonije, Argentine, Mađarske itd. Svim studentima osigurava se smještaj u studentske domove i pruža potpora Ureda, a o potrebi i popularnosti programa svjedoči činjenica da se svake godine povećava broj upisanih studenata. Uz kontinuiranu dodjelu stipendija pripadnicima svih triju skupina Hrvata izvan Hrvatske, kako ih definira naš Zakon, koji studiraju u Hrvatskoj, te za studij pripadnicima hrvatskoga naroda koji studiraju u BiH, Ured od akademske godine 2023./24. osigurava stipendije pripadnicima hrvatske nacionalne manjine iz Crne Gore, Kosova, Sjeverne Makedonije i Srbije koji studiraju na javnim sveučilištima u tim državama. To nam je vrlo važno, jer ulaganje u mlade je najbolje i najpouzdanije ulaganje u budućnost. No, treba reći kako je puno toga što Srbija još treba učiniti kako bismo mogli biti zadovoljni statusom i položajem Hrvata u ovoj državi, od sprečavanja govora mržnje i diskriminatorsnoga govora, davanja primjerene financijske potpore do primjerenog uključivanja u društveni i politički život te osiguravanja zajamčenog predstavljanja Hrvata na svim

razinama, od lokalne do državne, sukladno preuzetim obvezama iz Sporazuma o obostranoj zaštiti manjina iz 2004. godine. Od rješavanja ovih pitanja nismo i nikad nećemo odustati. A kad govorimo o Hrvatima u Srbiji, treba istaknuti i to da je **Jasna Vojnić**, predsjednica HNV-a, postala 2024. godine prva zastupnica u Hrvatskome saboru koja je pripadnica hrvatske nacionalne manjine, što je snažna poruka i hrvatskoj i srbijanskoj javnosti.

► **Hrvati u Bosni i Hercegovini od posebnog su značaja za Hrvatsku. Možete li pobliže predstaviti ključne projekte koje Ured provodi u Bosni i Hercegovini.**

Na početku svoga trećeg mandata, predsjednik Vlade Hrvatske Andrej Plenković za svoj prvi službeni bilateralni posjet izabrao je Bosnu i Hercegovinu. To je i na simboličkoj razini jasna poruka o prioritetima koje je hrvatska vlada postavila. Također, treba naglasiti kako je u ovih devet godina, u trima mandatima ove Vlade, za potporu projektima i programima od posebnog interesa za Hrvate u BiH izdvojeno oko pola milijarde eura. Takva značajna ulaganja, nikad veća, potvrđuju našu stratešku opredijeljenost za podršku Hrvatima u BiH. Naši projekti u BiH provode se sustavno u više područja – od obrazovanja i kulture do zdravstva, infrastrukture i potpore različitim skupinama društva, od potpore mladima do potpore razvojnim inicijativama. Ponavljam, sve naše aktivnosti provode se s jasnim ciljem – uz očuvanje i osiguravanje stvarne jednakopravnosti Hrvata, kao jednog od triju konstitutivnih naroda u BiH, tu su još i jačanje položaja hrvatskoga naroda, unapređenje kvalitete života te stvaranje uvjeta za njihov održivi ostanak, ali i povratak u BiH.

► **Kakva je suradnja s institucijama u Bosni i Hercegovini, osobito u kontekstu podrške obrazovanju, kulturi i lokalnim zajednicama gdje žive Hrvati?**

S ponosom mogu reći kako naša suradnja nikada nije bila jača. Rezultat te suradnje su brojni uspješno realizirani projekti koji život znače, ali i projekti koji jačaju politički položaj Hrvata u BiH. Prolazeći danas Bosnom i Hercegovinom, u svakom dijelu zemlje gdje žive Hrvati postoji vidljiv trag potpore koju pruža hrvatska vlada. Pokrili smo sva područja i unaprijedili kvalitetu svakodnevnog života. Danas, sustavno, s izabranim političkim predstavnicima Hrvata na svim razinama vlasti, s Katoličkom crkvom i udrugama Hrvata u BiH, gradimo bolnice, domove zdravlja, dječje vrtiće, igrališta, škole, studentske i učeničke domove, ceste, komunalnu infrastrukturu. Tu su i mediji, knjižnice, muzeji, galerije, centri za kulturu. Podupiremo branitelje, mlade obitelji. Stvaramo bolje uvjete skrbi za djecu i mlade s teškoćama u razvoju, za naše seniore i umirovljenike. Ulažemo u kulturu i očuvanje hrvatske kulturne i povijesne baštine u BiH. Ulažemo u mlade, u njihova znanja i vještine. Stojimo iza onih mladih koji postižu vrhunске rezultate bilo u sportu, glazbi, matematici ili informatici. Također, kontinuirano povećavamo iznos i broj studentskih stipendija. Od 2016. do danas dodijelili smo skoro 9.000 stipendija. Tu su i projekti koji jačaju gospodarski razvoj – od poljoprivrede i stočarstva, turizma do jačanja poduzetništva.

► **Koji su projekti usmjereni na dugoročno jačanje političke i ekonomske pozicije Hrvata u BiH?**

Ured djeluje s jasnim ciljem – dugoročno jačati političku, društvenu, ali i ekonomsku poziciju Hrvata u BiH održivim projektima poput potpore poljoprivrednim gospodarstvima, projektima koji stvaraju pretpostavke za razvoj poduzetničkih zona te naposljetku i projektima od strateškoga značaja. Tu govorim o projektima poput završetka izgradnje Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru, jedinoga kazališta hrvatskoga naroda u BiH te potpore radu RTV Herceg Bosna, jedinome javnome radiotelevizijskom servisu na hrvatskome jeziku u BiH. Nastavljamo izgradnju Hrvatske bolnice u Novoj Biljoj, ratne bolnice i simbola stradanja Hrvata Lašvanske doline i cijele središnje Bosne; obnavljamo znamenitu gimnaziju u Širokome Brijegu, gimnaziju koja je stradala u požaru. Završavamo izgradnju Groblja mira na Bilima pokraj Mostara – veliko spomen-područje za sve stradale Hrvate u posljednja dva rata. I da ne nabrajam dalje, trenutno imamo ukupno 16 strateških projekata Hrvata u BiH. Značaj koji ti projekti imaju za opstanak i prosperitet Hrvata u BiH je nemjerljiv – od očuvanja i njegovanja hrvatskoga kulturnog identiteta, stvaranja preduvjeta za društveni i gospodarski napredak, zaustavljanja odlaska, posebice mladih ljudi iz BiH te pozicioniranja Hrvata kao predvodnika u svim pitanjima i procesima bitnim za tu zemlju. Dobrobiti ove potpore vidljive su i danas, no njihov pravi učinak očekujemo u razdoblju pred nama. Također, hrvatska vlada sustavno podupire Sveučilište u Mostaru, jedino javno sveučilište na hrvatskome jeziku u BiH, kao i Sveučilišni klinički bolnički centar u Mostaru, jednu od najboljih zdravstvenih ustanova u BiH i šire.

► **Kako ocjenjujete ulogu Hrvatske matice iseljenika u jačanju veza između domovine i iseljeničtva i suradnju sa Središnjim državnim uredom? Planiraju li se zajednički projekti?**

Hrvatska matica iseljenika već više od sedam desetljeća ustrajno gradi most između domovine i iseljeničtva, djelujući kao ključna institucija u očuvanju hrvatskoga identiteta, jezika, kulture i tradicije među Hrvatima diljem svijeta. Njezina uloga u jačanju veza s iseljeničtvom neprocjenjiva je, osobito u kontekstu sve dinamičnijih migracijskih kretanja i potrebe za očuvanjem nacionalnog i kulturnog zajedništva. Suradnja s Uredom je prirodna, kontinuirana, sadržajna i iznimno kvalitetna. Nedavni sastanci s novim ravnateljem Matice mr. sc. **Zdeslavom Milasom** otvorili su brojne mogućnosti za zajedničke programe i inicijative. Ravnatelj Milas unosi novu energiju u rad Matice, što jamči dodatno osnaživanje ove suradnje. Povećanje sredstava iz našeg Ureda za Hrvatsku maticu iseljenika konkretan je pokazatelj povjerenja i zajedničke vizije koju dijelimo. U vremenu kada je zajedništvo temelj nacionalne snage, Hrvatska matica iseljenika i Ured djeluju kao partneri u službi hrvatskoga naroda – bez obzira na to gdje Hrvati žive. Zajedno gradimo mostove, dijelimo vrijednosti i stvaramo uvjete za aktivno uključivanje svih Hrvata u život i razvoj naše domovine.

Sastanak s roditeljima i maturantima u HNV-u

Kako upisati studije u Hrvatskoj

U Hrvatskom nacionalnom vijeću u Subotici 4. prosinca održan je redoviti godišnji roditeljski sastanak namijenjen maturantima koji planiraju upisati visokoškolske ustanove u Hrvatskoj. Sastanak je organiziran kako bi se budućim brucosima pružile informacije o postupku upisa, mogućnostima polaganja državne mature te o posebnim upisnim kvotama za pripadnike hrvatskog naroda izvan Hrvatske.

»Na njima je konačna odluka, a na nama kao Vijeću i Odjelu za obrazovanje da im pružimo sve potrebne informacije. Odlazak u drugu državu sa sobom nosi određene procedure i zahtjeve i zato smo već godinama podrška studentima – od trenutka kada odluče otići na studij pa sve do završetka obrazovanja«, rekla je predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Nataša Francuz**.

Posebne upisne kvote

U fokusu sastanka bile su posebne upisne kvote za Hrvate izvan Hrvatske, koje se ostvaruju u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao i mogućnosti polaganja ispita državne mature.

»Iskustvo nam pokazuje da se velika većina naših studenata upisuje upravo preko posebnih kvota, dok se mali broj odlučuje za polaganje državne mature, jer gotovo svi fakulteti omogućuju upis preko kvote. Iznimka su tek medicinski fakulteti i poneki visoko konkurentni studiji koji zahtijevaju državnu maturu«, rekla je Francuz.

Istaknuto je i da kvota nije zaobilaženje procedura ili provjere znanja, nego prilika studentima da upišu željeni

smjer bez dodatnog opterećenja. Ispiti državne mature bili su u tom slučaju bili samo dodatno opterećenje, napose stoga jer već polažu završne ispite u Srbiji. Što se tiče posebnih kvota, očekuje se da će postupak i ove godine ostati isti kao prethodnih godina.

Sustav *Postani student*

»U stalnom smo kontaktu sa Središnjim državnim uredom. Studenti će sve potrebne informacije dobiti na vrijeme. Dokumentacija se uglavnom počinje prikupljati krajem ožujka i početkom travnja, a službene kvote objavljuju se u svibnju. Dok ne budu službeno objavljene, mi dokumentaciju ne možemo slati. Već dvije godine koristi se novi sustav *Postani student*, u kojem se svaki kandidat mora registrirati. Prošle godine smo čak organizirali zajedničko upisivanje u sustav kako bi sve proteklo bez poteškoća. Od nostrifikacije svjedodžbi do prijave fakulteta – za sve smo im na raspolaganju. Na početku svake godine Vijeće prikuplja i potencijalne želje maturanata. Odmah nakon blagdana šaljemo njihove želje Središnjem državnim uredu i sveučilištima kako bi oni mogli planirati kvote. Tijekom godina praksa je pokazala da sveučilišta uvažavaju naše potrebe i ostavljaju dodatna mjesta kada je to potrebno. Nije bilo slučajeva da netko nije uspio upisati željeni smjer«, naglasila je Francuz.

Zaključno, naglašeno je da kvota olakšava upis, ali ne isključuje obvezu polaganja prijemnih ispita ondje gdje oni postoje. Ako fakultet ima prijemni, on se mora položiti bez obzira na kvotu.

I. U.

Cambridge diploma za Iris Stantić Miljački

Neuroedukacija u učionici

Na međunarodnoj konferenciji *Pedagoške inovacije* u organizaciji Fondacije *Obrazovanje za Srbiju*, koja je održana 29. studenoga u Beogradu, studentima prve generacije edu-lidera u Srbiji svečano su uručene Cambridge diplome za Program pedagoških inovacija – EDU4S, koji vodi Departman za međunarodno obrazovanje Sveučilišta u Cambridgeu.

»Za kraj godine uspješno je ostvarena još jedna moja velika želja. Velika mi je čast bila biti dio prve generacije i uspješno završiti Program za pedagoške inovacije – EDU4S, koji provodi Departman za međunarodno obrazovanje Sveučilišta u Cambridgeu. Sjajni edu-lideri, poticajna atmosfera, zanimljiv i primjenjiv program učinili su ovaj put vrijednim segmentom profesionalnog usavršavanja. Uz dodjelu diplome koju nam je uručila **Nivedita**

Bose (Cambridge International Education) uslijedila je i sjajna konferencija s izuzetnim izlagačima i temama. Imala sam čast izlagati na temu neuroedukacije«, kaže Stantić Miljački.

Implementacija znanja

U današnjem svijetu koji se brzo mijenja, za proces obrazovanja i poboljšanje kvalitete obrazovanja veoma je važno razumijevanje načina na koji se učenje odvija.

»Neuroedukacija je interdisciplinarno područje, etablirano 2009. godine na Konferenciji o obrazovanju, održanoj na sveučilištu u Kaliforniji, a razvija se kao interdisciplinarno područje od početka 2000-ih. Nastoji integrirati neuroznanost, psihologiju i obrazovanje s ciljem da se znanja o funk-

cioniranju mozga na neurobiološkom nivou i kognitivnog razvoja primijene radi poboljšanja poučavanja i učenja i donošenja efektivnijih politika obrazovanja. Neuroedukacija nudi dragocjene uvide u to kako se dječji mozak razvija, kako obrađuje informacije i kako roditelji i učitelji mogu stvoriti optimalno okruženje za učenje«, stoji objašnjenju.

Na pitanje koji su dalji koraci i hoće li se sve naučeno moći prenijeti na druge u sistemu obrazovanja, učiteljica Iris Stantić Miljački je rekla:

»Bio je jedan veliki projekt 'Zajedno za obrazovanje' i u njemu sam sudjelovala kao mentorica, a voditelji su organizirali programe i radionice na sljedeće teme: kolektivno liderstvo, socio-emocionalno učenje, dobrobit i blagostanje, rezilijentnost, pravičnost i inkluzija, razvoj svijesti. Planirano je širenje ovoga projekta jer je pokazao iznimne rezultate. Osim toga, znanje i vještine implementirat ćemo i kroz odobrene programe stručnog usavršavanja, stručnih skupova i konferencija. Osobno, voljela bih da što više učitelja, nastavnika i roditelja (makar) čuje za mogućnosti neuroedukacije i teme koje su bile obuhvaćene projektom jer zaista male promjene imaju veliki benefit«.

Ž. V.

Razumijevanje rada mozga

Među nagrađenima je i master učiteljica **Iris Stantić Miljački**, dugogodišnja inovatorica u nastavi i pokretač brojnih suvremenih metoda u radu s učenicima. Nakon svečane dodjele diploma uslijedila je konferencija tijekom koje su pojedini polaznici – edu-lideri, izložili svoje prezentacije koje su realizirali tijekom programa. Tako je zapaženu prezentaciju imala i učiteljica Iris Stantić Miljački, i to na temu »Neuroedukacija u učionici: od teorije do prakse« u kojoj je pokazala kako razumijevanje rada mozga može unaprijediti proces učenja i motivirati učenike da aktivnije sudjeluju u nastavi. Konferencija je obuhvatila i druge inovativne projekte, među kojima je i umjetna inteligencija u obrazovanju.

Ovaj program EDU4S osnažuje prosvjetne radnike da se ostvare kao edu-lideri, i ono znanje, vještine i samopouzdanje koje su stekli primijene u svojim učionicama, školama i zajednicama.

Učiteljica Iris, koja je odabrana među 25 stipendista ovog programa, radi u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu, i to u nastavi na hrvatskom jeziku. Na ovoj konferenciji uz nju prisutne su bile i učiteljica **Adrijana Žarić** i pedagogica **Ljiljana Kujundžić Ivanković**.

Reakcija kao jedina opcija

Vječna je dilema koja je izreka primjerenija: »Nije važno tko kaže, već što kaže« ili pak »Nije važno što kaže, već tko kaže«. Istina je, međutim, da u oba slučaja njihovu validnost određuju trenutačne okolnosti. Kao što je to, recimo, u slučaju priopćenja Sekcije prijevoznika pri Udruzi zanatlija iz Subotice, jer nije riječ o »second hand« vijesti, već o onoj iz prve ruke kojoj bi parirati mogla jedino ona od djelatnika Javnog komunalnog poduzeća *Čistoća i zelenilo*. Dakle, u oba slučaja u ravnopravnom su opticaju upitne zamjenice »tko« i »što«, a presudna okolnost koja utječe na njihovu validnost je sama priroda obavljanja posla, jer se i jedni i drugi svakodnevno bave odnošenjem otpada. Stvar je samo u tome što prvi otkrivaju detalje problema, a drugi ga šutnjom zatrpavaju jer se priopćenje Sekcije prijevoznika – iako ukazuje na ono što je golim okom vidljivo – ne odnosi samo na posljedicu nego i na uzrok koji do toga dovodi.

»O čemu je riječ?«, zapitat će se svatko tko je do sada pročitao uvodne retke.

Riječ je o tome da je Sekcija prijevoznika 8. prosinca uputila priopćenje za javnost koje počinje riječima da »Subotica ulazi u ekološki kaos zbog potpunog izostanka reakcije grada na problem odlaganja građevinskog otpada«. Dobro, pa to je činjenica, bar onoliko koliko je i činjenica da je mađarski policijski pas zadužen za otkrivanje droge zalajao na bivšeg ministra svega što nosi uniformu **Aleksandra Vulina** i kao takva spada u domenu zastarjelih a opće poznatih. I sljedeća rečenica priopćenja Sekcije prijevoznika, iako detaljnije opisuje početnu tvrdnju, na prvu bi se mogla svrstati u isti koš zaključaka: »Šut se svakodnevno izbacuje na rubovima grada jer nadležni godinama ignoriraju ovaj problem, a postojeće rješenje je skupo, nepraktično i neodrživo«.

»A na drugu?«, zapitat ćete se možda ako imate vremena i strpljenja za čitanje.

Druga se, ako ste do sada pažljivo čitali, već nazire u prethodnoj rečenici, napose u riječima »rješenje«,

»skupo«, »nepraktično« i »neodrživo«. Pisano u najboljoj tradiciji »praktičnog realizma« – dakle, koncizno i jasno – priopćenje Sekcije prijevoznika u svom središnjem dijelu ukazuje na suštinu onoga što su u prethodnom pasusu istaknuli: »Lokacija u Oromu je predaleko, a cijena odlaganja – 6.000 dinara za 20.000 kg otpada, plus transport – praktično onemogućuje legalno djelovanje«. U takvim uvjetima, navodi se dalje, mali privrednici (i obični građani, prim. a.) nemaju realnu alternativu, pa se stvaraju novi divlji deponiji koji će, nastavi li se ovako, »ugušiti Suboticu i pretvoriti je u gradsko smetlište«.

Eto, Sekcija prijevoznika ukazala je i na posljedice i na njezine uzroke i na odgovorne za ovakvo stanje, a kako se sve ne bi završilo tek na pukom kritiziranju, u svom su priopćenju ponudili i konkretno rješenje: da se odmah pristupi uređenju i ograđivanju prostora stare Ciglane, gdje bi se građevinski otpad mogao lagerovati na kontroliran, siguran i civiliziran način – »dok Grad ne osigura odgovarajuću lokaciju i realnu cijenu«.

Priopćenje Sekcije prijevoznika – odmjereno, jasno i decidno – u nekim bi drugim okolnostima moglo poslužiti kao vrhunski primjer pismenosti u kojem se na sažet način iskazuje ono što se želi poručiti drugome. U sadašnjim okolnostima, međutim, priroda tog priopćenja upućuje na to da je riječ o ugladenom vapaju na adresu odgovornih koji su svojom indolentnošću grad doveli do stanja kakvom svi svjedočimo i na koje smo otupjeli. Ne jednom su se, naime, uzaludnim pokazali apeli iz JKP-a *Čistoća i zelenilo* da građani ne istovaruju nelegalno građevinski i drugi otpad »po šumama i doljama« naše varoši ponesne. Baš kao što se ne jednom do sada pokazala uzaludnom akcija istog tog poduzeća na saniranju divljih deponija diljem našega atara jer je – po uzoru bohoca u cirkusu (»imam drugi«) – praksa pokazala da, dok se na jednom mjestu uređuje na drugom se prostor još i više uneređuje.

I zbog stilske ljepote, a još više zbog njegove logičnosti, bilo bi zaista šteta izostaviti zaključak Sekcije prijevoznika koji je pisan u istom duhu kao i ukazivanje na posljedicu, uzrok, odgovorne i rješenje. A glasi:

»Ovim putem jasno poručujemo gradskoj upravi: odgovornost se više ne može odlagati. Subotica ne smije platiti cijenu neorganiziranosti i nezainteresiranosti onih koji su zaduženi brinuti o njoj. Hitna reakcija jedina je prihvatljiva opcija«.

P. S.

O sudbini ovog priopćenja odlučit će dva detalja: ako uskoro vidite da se oko Ciglane nešto radi i uređuje, lajkajte ga; a ako ga pak vjetar nanese na neku gomilu šuta – podignite ga i ponovo pročitajte.

Z. R.

Osamdeset deveta obljetnica HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora

Društvo uz koje su stasale generacije somborskih Hrvata

HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora obilježilo je 7. prosinca 89. obljetnicu Društva. Na godišnjem koncertu, koji je tim povodom održan, predstavljen je rad folklorne i dramske sekcije, škole tambure i sportske sekcije. Predsjednik udruge **Tomica Vuković** kaže da su sve sekcije Društva aktivne, ali bi rad i nastupi bili lakši i jednostavniji da je više ljudi uključenih u rad.

Suma godine

»Ohrabruje da su aktivni članovi sekcija spremni na rad, gostovanja, predstavljanje Društva. Možemo se pohvaliti da se u posljednjih godinu dana proširio rad naše tamburaške sekcije i posebno raduje da su se u rad ove sekcije uključili i mladi. To možemo zahvaliti prof. **Đuri Parčetiću**, koji vodi tamburaše i koji je i svojim autorite-

tom i radom u tamburaškoj sekciji privukao nove članove«, kazao je Vuković i istaknuo da je poticaj i motiv za daljnji rad to što su sve *Nazorove* manifestacije posjećene.

Od ovogodišnjih aktivnosti istaknuo je odlazak na 60. *Vinkovačke jeseni* i sudjelovanje na proslavi Dana državnosti u Kraljevici.

»To su događaji koji su, uz redovite manifestacije, obilježili naš ovogodišnji rad«, kazao je Vuković.

Naredna godina bit će u znaku proslave 90. obljetnice. U *Nazoru* najavljuju programe kojima će i hrvatskoj zajednici i lokalnoj sredini pokazati koliki je značaj jedne udruge s tako dugom tradicijom.

»Zbog činjenice da neprekidno radimo od 1936. godine, zbog činjenice da smo priznati i u svom gradu«, kazao je Vuković.

Povijest i sadašnjost

Hrvatsko kulturno društvo *Miroljub*, danas HKUD *Vladimir Nazor* osnovano je 6. prosinca 1936. godine i od osnutka do danas Društvo neprekidno radi i jedno je od najstarijih hrvatskih udruga u Vojvodini. *Miroljub* je osnovan nakon raskola u *Bunjevačkom kolu* kada su iz njega izašli hrvatski orijentirani članovi koji su vrlo brzo i osnovali hrvatsko društvo.

HKD *Miroljub* već tijekom veljače 1937. kupuje svoju zgradu. Kupnja doma omogućena je novčanim pozajmicama i nepovratnim priložima članova i društava. Pri Društvu se osnivaju i uspješno djeluju pjevački zbor, diletantska, tj. dramska, folklorna, muzička i sportska sekcija.

Za vrijeme Drugoga svjetskoga rata Društvu je više puta zabranjivan rad. Nakon rata već 3. lipnja 1945. održana je skupština Društva te ono mijenja ime u Hrvatski prosvjetni dom. Odlukom Gradskoga narodnooslobodilačkoga odbora iz svibnja 1948. Društvo, u zamjenu za svoj prvotni dom, dobiva zgradu prijašnje pivovare *Avala* na Vijencu Radomira Putnika 26, koju već od 1949. postupno dograđuje te ondje otpočinje i gradnju svečane dvorane. U tom prostoru *Nazor* je i danas i jedna je od rijetkih udruga koja ima vlastiti prostor.

Društvo 1949. godine mijenja ime u Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Vladimir Nazor*, a u prosincu 1957., na zahtjev gradskih vlasti, iz naziva je izbrisan hrvatski predznak. Društvo ponovo mijenja naziv krajem 60-ih godina u Kulturno-umetničko društvo *Vladimir Nazor*. Hrvatski predznak Društvu vraćen je odlukom Sabora Društva 2001. godine.

Od 1998. godine *Nazor* tiska svoj list *Miroljub*, koji izlazi četiri puta godišnje. Sačuvana je i bogata arhiva, od sjednice Osnivačke skupštine Društva 1936. godine i prvih Pravila Društva, pa do današnjih dana. Redovite manifestacije su Veliko bunjevačko-šokačko prelo, *Dužionica*, likovna kolonija *Colorit*, Međunarodna smotra amaterskih dramskih društava, Godišnji koncert, Božićni koncert i izložba božićnjaka.

Z. V.

Izložba božićnjaka u Subotici

Božićnjak – ispovijest vjere oblikovana rukama

Izložba božićnjaka, 29. po redu, koju tradicionalno organizira Etnološki odjel *Blaško Rajić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* iz Subotice, otvorena je prošloga petka, 5. prosinca, u predvorju subotičke Gradske kuće.

Osim oko 50 svečanih božićnih kolača, moglo se pogledati i dvije prodajne izložbe božićnih predmeta i ukrasa koje su izradili članovi likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko*

kolo iz Subotice i likovno-slamarskog odjela HKPD-a *Matiya Gubec* iz Tavankuta.

Izložbu je otvorio predsjednik KD-a *Ivan Antunović* preč. **Josip Štefković** koji je istaknuo kako božićnjak, ukrasni božićni kruh s figurama od tijesta, nije tek umjet-

ničko djelo, već, prije svega, molitva u tijestu, ispovijest vjere oblikovana rukama naših majki i baka, naših umjetnika i domaćica, naših čuvara tradicije.

»Na njemu se u kruhu uprizoruje Betlehem – jednostavno, tiho i skromno, baš onako kako je i sam Bog došao na svijet. Figure Djeteta Isusa, Marije, Josipa, pastira, anđela, životinja..., sve to nije samo lijep ukras. To je poruka. Poruka o kojoj pjeva jedna je od najdražih božićnih pjesama: 'S neba siđe dolje, radi grešnika. Rodi se u štali radi čovjeka'. Uprizorenje Betlehema na božićnjaku želi nam posvijestiti upravo tu istinu da je Bog došao jer nas ljubi, da se rodio radi nas, da se ne boji naše skromnosti, jednostavnosti, naših slabosti. A osobitost našega božićnjaka je ta da Betlehem nije samo onaj daleki, davni. Betlehem je naš – bački, bunjevački, ovdašnji. U tijestu vidimo elemente naše kulture i tradicije,

suradnika u okviru koje je župnik župe Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu vlč. **Dominik Ralbovsky**, skupa s **Kristinom Ralbovsky** predstavio rad na svojoj župi te dalje planove na polju širenja salezijanske duhovnosti. Tom su prigodom prikazali i božićnjak kao važan dio tradicije bačkih Hrvata. Također, kako je dodala, Kancelarija za kulturnu diplomaciju organizirala je 1. prosinca u Zrenjaninu Festival božićnog kolača na kojem su bila izložena dva božićnjaka koje su izradile slamarke tavankutskog Gupca **Jozefina Skenderović** i **Marija Rukavina Prčić**.

U okviru programa otvorenja nastupio je dječji zbor *Marijine zvjezdice* bikovačke župe, čija je voditeljica Kristina Ralbovsky, a izložba je priređena uz potporu Grada Subotice.

I. Petrekanić Sič

naše običaje, odjeću, kuće, naše njive i salaše. Poruka je jasna: Isus je među nama. On dolazi u naš svijet, u našu stvarnost, u našu Bačku, u naše obitelji. Vjera je duboko i neraskidivo vezana uz naš narod i naše ljude, a božićnjak je znak te vjere. On pokazuje da ne samo da Bog dolazi k nama, nego da i mi rado idemo k Njemu. Otvaramo mu vrata svojih kuća, svojih srca, svojih obitelji. Primamo ga kao dragog gosta, jer smo kroz stoljeća naučili da nam je On najbolji i najvjerniji prijatelj», naveo je preč. Štefković te se zahvalio svima koji iz godine u godinu ulažu trud, znanje, vrijeme i ljubav kako bi se ova baština očuvala.

Voditeljica programa **Josipa Stantić** nazočne je izvijestila kako je 29. studenog u Trnavi u Slovačkoj održana godišnja konferencija salezijanaca

Nagradni izlet za najbolje recitatore

Avantura zvana: put u Osijek

Najbolji recitatori XXIV. Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku 6. prosinca bili su na jednodnevnom izletu u Osijeku. Bio je to dan za pamćenje. Izlet je počeo vožnjom brodićem po zoološkom rezervatu – Park prirode Kopački rit te posjetom Prezentacijsko-edukacijskom centru Tikveš, jedinstvenom multimedijalnom i interaktivnom postavu. Muzej školjaka i vodenog svijeta u Osijeku bilo je novo otkriće koje je mnoge oduševilo. Nije izostala niti vožnja božićnim tramvajem, razgledanje grada, igralište, kao ni blagdanska predstava *Mala Bee bee* u izvedbi Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića u Osijeku. Za kraj dana slijedio je *Advent u Tvrdi* i za djecu nezaobilazni Panoramski kotač.

Izlet je organizirala Hrvatska čitaonica iz Subotice na čelu s **Bernadicom Ivanković**, a na put su išli recitatori iz Subotice, Đurđina, Tavankuta, Lemeša, Monoštora, Sonte, Berega i prvi puta recitatori iz Beograda. Tako je ovaj izlet, osim edukacije i uživanja, bio i mjesto upoznavanja i druženja.

Dobrodošlicu u Osijek najboljim recitatorima na hrvatskom jeziku poželio je pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti Grada Osijeka **Josip Jukić** koji ih je dočekaio i organizirao dio aktivnosti u Osijeku.

»Moram reći da imamo sjajnu suradnju s Gradom Osijekom i ovoga puta zahvaljujem pročelniku Jukiću koji nas je i ove godine dočekaio i pomogao oko organiziranja aktivnosti. Kada pričam o pomoći, ne mogu izostaviti ni

nama posebno dragog dugogodišnjeg prijatelja, ravnatelja Dječjeg kazališta **Ivicu Lučića**, koji nas svake godine dočeka i bude s nama u Osijeku. Iako on naredne godine ide u mirovinu, obećao nam je da će i ubuduće rado biti domaćin najboljim recitatorima. U proteklih 24 godine, koliko postoji Pokrajinska smotra recitatora, najviše puta smo bili na izletu u Osijeku, ali smo svaki puta imali nešto novo za običi i pogledati. Ovoga puta mislim da je na djecu najveći dojam ostavio Kopački rit, vožnja brodom i sjajan Prezentacijsko-edukacijski centar. To su nova mjesta koja smo ove godine uvrstili u naš program i bila su pun pogodak. Veliko oduševljenje bilo je i Muzejem školjaka i vodenog svijeta u kom su nas dočekali sjajni **Vladimir i Mandica Filipović** i upoznali nas s dijelom eksponata, te ćemo tamo morati ponovno ići. Ono što bih još voljela istaknuti i što je obilježilo ovu godinu jest zajedništvo i izuzetno druženje djece, koja se inače ne poznaju. Radujem se da od ove godine imamo i recitatore iz Beograda, koji su se dobro uklopili. Sve je to dokaz da se ne trebamo brinuti hoće li biti recitatora na jubilarnoj – 25. Pokrajinskoj smotri«, kaže Ivanković.

Nagradni izlet i Pokrajinsku smotru recitatora podržali su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Hrvatsko nacionalno vijeće, Grad Osijek i Grad Subotica.

Ž. V.

Na *risarskom salašu* u Đurđinu

Predstavljena i blagoslovljena sjenica

Na *risarskom salašu* u Đurđinu u subotu, 6. prosinca, predstavljena je i blagoslovljena novosagrađena sjenica. Njezina izgradnja ostvarena je putem projekta koji je sufinanciralo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU Republike Hrvatske u okviru programu prekogranične suradnje između Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* i Grada Pakraca.

Sjenica se nalazi pokraj đurđinske župe sv. Josipa Radnika, na tzv. *risarskom salašu* gdje se godinama unazad održavaju *Takmičenje risara*, *Natjecanje u pucaњу bičevima*, aktivnosti u okviru *Dužijance malenih*, kao i mjesna *Dužijanca*, *Priskakanje vatre*...

Prema riječima direktora UBH-a *Dužijanca* **Marinka Piukovića**, ovim objektom Udruga ima zaokruženu ponudu i u Đurđinu kada su u pitanju njihove aktivnosti i prostor u kojem mogu ugostiti posjetitelje.

»Naša je Udruga godinama promišljala i tražila načine kako odgovoriti izazovima i potrebama u organizaciji *Takmičenja risara* i *Dužijance*, kao i drugih manjih sadržaja koji se održavaju na njivi ili na otvorenom prostoru. Zaključili smo da su pravci u kojima UBH treba razvijati svoje interese, prije svega: stvaranje uvjeta za samoodrživost, ulaganje u razvojne projekte i nove investicije, stvaranje novih turističkih proizvoda i njihovo umrežavanje kroz razvijanje Muzeja *Dužijance* – Muzeja kruna, formiranje interpretacijskog centra, internacionalizaciju *Dužijance*, jaču promociju u regiji te programsko proširenje *Takmičenja risara*. Želimo ujediniti kapacitete i potencijale koje ima đurđinska župa i skupa nastupati s ponudom koja uključuje tradicijsku baštinu. Ova sjenica je početak svega toga. Izgradili smo je kako bismo započeli ostvarivati naše ciljeve, stvarali nove vrijednosti i omogućili kvalitetnije uvjete za očuvanje i razvoj naše tradicije, koju negujemo kroz naše programe. Uvjereni smo da će ovaj kompleks biti na korist lokalnoj i hrvatskoj zajednici, a bit će prepoznat i za grad Suboticu«, istaknuo je, među ostalim, ovom prigodom Piuković.

Predsjednik Udruge mons. dr. **Andrija Anišić** rekao je kako je u proteklih jedanaest godina UBH *Dužijanca* učinila nekoliko značajnih iskoraka.

»Današnji događaj svjedoči o vrlo značajnom iskoraku naše Udruge i same *Dužijance* – stjecanju imovine, kao i u graditeljstvu. Najprije smo ovdje u Đurđinu kupili mali salaš s jednom parcelom zemlje na kojoj se nalazi hangar za stare strojeve. Zatim smo kupili jutro zemlje, što nam je omogućilo sudjelovanje u većim i značajnijim projektima. Tako smo mogli sudjelovati i u natječaju prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije s ovim značajnim projektom izgradnje sjenice, koja će imati višenamjenski karakter. Ovdje smo već imali razna događanja, kao što su *risarski disnotor*, radionica pravljenja tarane, program u okviru *Dužijance malenih*, radionica budućih risara. Uvjeran sam da će ova sjenica omogućiti organiziranje i drugih događaja, kako naše Udruge tako i samih mještana Đurđina«, naveo je mons. dr. Anišić.

Novoizgrađenu sjenicu blagoslovio je župnik đurđinske župe sv. Josipa Radnika preč. **Daniel Katačić** koji je izrazio zadovoljstvo zbog njezine izgradnje, što je godinama planirano.

»Drago mi je jer je to u samom susjedstvu sa župom, nemamo između ogradu i dogovor je da možemo međusobno koristiti zajedničke prostore pa se radujem da ćemo je imati na raspolaganju za neke župne aktivnosti. Drago mi je i što se ovako nešto izgradilo u Đurđinu, jer ovakav građevinski pothvat nije skoro realiziran u ovako jednom manjem mjestu«, rekako je on.

Podsjetimo, riječ je o natkrivenom objektu (15x12 m) koji će moći primiti oko 200 ljudi, a prvenstveno će biti namijenjen kulturnim aktivnostima UBH-a, ali i mjesne župe, škole, HKPD-a *Đurđin*, kao i cijele hrvatske zajednice.

Vrijednost projekta izgradnje objekta, najnovijom rekapitulacijom, iznosi 98 tisuća eura bez PDV-a, a od tog je iznosa Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU Republike Hrvatske izdvojilo 81.507 eura.

Građevinski projekt izradio je NORTH Engineering d.o.o., a izvođač radova je SZR ZRG Subotica.

I. Petrekanić Sič

Energetska kriza i geopolitika

Kako su sankcije zaustavile NIS

Američki uvjet je jasan: bez izlaska ruskog kapitala nema ukidanja sankcija. Sve drugo su nijanse. U javnosti se spominju tri glavna scenarija. Prvi je prodaja ruskog udjela trećem kupcu – nekoj velikoj naftnoj kompaniji iz EU-a ili državnom gigantu s Bliskog istoka. Drugi je privremeni državni otkup, odnosno nacionalizacija ruskog paketa, uz kasniju potragu za novim strateškim partnerom. Treći, najnepovoljniji, bio bi dugotrajno »zamrznuto« stanje u kojem rafinerija radi minimalno, a Srbija trajno ovisi o uvozu derivata

Trenutna situacija s američkim sankcijama prema Naftnoj industriji Srbije (NIS) jedna je od najtežih energetske krize s kojom se Srbija susrela nakon 2000-ih. Riječ je o kombinaciji geopolitičkih pritisaka, dugogodišnje ovisnosti o ruskoj energiji i odluka donesenih još u vrijeme privatizacije NIS-a. U nastavku je kronološki pregled – od privatizacije i prvih upozorenja, preko europskih i američkih sankcija, do današnje faze u kojoj je rafinerija u Pančevu zaustavljena, a sudbina kompanije i dalje neizvjesna.

Od »strateškog partnerstva« do prvih upozorenja

Priča o današnjoj krizi oko Naftne industrije Srbije (NIS) počinje mnogo prije američkih sankcija, u vrijeme kada je ruska energija smatrana najsigurnijim osloncem, a geopolitički rizici gurani u stranu. Godine 2008./09. Srbija bez međunarodnog natječaja prodaje 51 posto NIS-a ruskom *Gazprom Neftu* za 400 milijuna eura i obećanje ulaganja. Tadašnja vlast posao je predstavljala kao »strateško partnerstvo« koje će donijeti sigurnu opskrbu, povoljnije cijene i ulazak u velike projekte poput plinovoda Južni tok. Kritičari su upozoravali da je cijena preniska i da država prepušta ključnu energetske polugu stranom državnom koncernu, no ostali su u manjini. Ruski udio kasnije je dodatno povećan, dok je država zadržala oko 30 posto. NIS postaje kompanija pod čvrstom kontrolom ruskog kapitala, ali i jedan od stupova srpskog gospodarstva – zapošljava više od deset tisuća ljudi, opskrbljuje najveći dio tržišta derivata i puni državni proračun kroz trošarine i PDV. Sve se mijenja u veljači 2022., kada Rusija pokreće invaziju na Ukrajinu. Europska unija uvodi pakete sankcija usmjerenih na energetske sektor, a šesti paket zabranjuje uvoz ruske sirove nafte morskim putem za članice EU-a. Iako Srbija nije članica Unije, njezina je naftna logistika vezana uz Hrvatsku: sirova nafta za Pančevo stiže tankerima do Omišlja, pa naftovodom JANAF.

Kada Bruxelles zabranjuje uvoz ruske nafte preko svojih luka, NIS ostaje bez dotadašnjeg glavnog izvora sirovine. Beograd mora naći nove dobavljače – naftu s

drugih tržišta, po višim cijenama i uz složeniju logistiku. Paralelno se pokušava spriječiti da NIS završi na europskim crnim listama prebacivanjem udjela unutar ruskog koncerna, ali suština ostaje ista: ključna energetska kompanija u Srbiji većinski je u ruskom vlasništvu, u trenutku kada se ruska energija pretvara u politički teret.

Udar iz Washingtona i trenutak kada je ventil zavrnut

Ako su europske mjere bile upozorenje, američki paket sankcija najavljen krajem 2024. bio je jasan udar.

Administracija SAD-a odlučuje dodatno proširiti sankcije na ruski naftni sektor, uključujući *Gazprom Neft*, s ciljem smanjenja ruskih prihoda od nafte. U Beogradu se ubrzo počinje govoriti o »najtežim sankcijama« koje je jedna srpska kompanija ikada osjetila. Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** otvoreno priznaje da Amerikanci traže potpuni izlazak ruskog interesa iz NIS-a, kako je prenijela Radiotelevizija Srbije, a ne samo kozmetičko smanjenje udjela. Kada američko Ministarstvo financija u siječnju

2025. formalno proširi sankcije, NIS se u dokumentima OFAC-a pojavljuje kao subjekt povezan s *Gazprom Neftom*, što otvara prostor za sekundarne sankcije svima koji s njim posluju. Uslijedit će mjeseci dramatičnog balansiranja. Vlada i NIS traže privremena izuzeća od primjene sankcija uz objašnjenje da bi nagli prekid poslovanja izazvao nestašicu goriva i skok cijena. Washington nekoliko puta odgađa punu primjenu mjera, a ruski vlasnici pokušavaju raspršiti svoj paket dionica na više povezanih tvrtki. Energetski stručnjaci upozoravaju da se time ne mijenja ključni problem – činjenica da dobit i dalje ide kompanijama pod kontrolom ruske države. U listopada 2025. odgode prestaju. NIS završava na američkoj listi sankcioniranih subjekata, međunarodne banke postaju oprezne, a jedna odluka posebno odjekuje u regiji: hrvatski JANAF obustavlja isporuke sirove nafte prema Pančevu, kako ne bi riskirao vlastitu izloženost sankcijama. Naftovod prema rafineriji praktički ostaje prazan. Pančevo prelazi u »hot standby« – pogoni se održavaju u toplom režimu, ali prerade nema. Ministrica energetike **Dubravka Đedović Handanović** za *Bloomberg Adria* javno govori o »gotovo bezizlaznoj situaciji«, pokušavajući istodobno umiriti građane tvrdnjom da nestašice goriva neće biti. Srbija pojačava uvoz gotovih derivata iz regije, no izvoznik se preko noći pretvara u sve ovisnijeg uvoznika. Nada da će američka administracija dati posebnu licencu za rad rafinerije dok traju pregovori o vlasničkoj promjeni slomila se početkom prosinca 2025., kada iz Washingtona stiže »ne«. Vučić potvrđuje da NIS nije dobio izuzeće. Rafinerija ostaje zaustavljena, a NIS gubi ključnu konkurentsku prednost – vlastitu preradu.

Što dalje za NIS – i za Srbiju?

Dok dimnjaci šute, iza kulisa traju pregovori o sudbini kompanije koja je godinama bila motor srpskog energetskog sustava. Američki uvjet je jasan: bez izlaska ruskog kapitala nema ukidanja sankcija. Sve drugo su nijanse. U javnosti se spominju tri glavna scenarija. Prvi je prodaja ruskog udjela trećem kupcu – nekoj velikoj naftnoj kompaniji iz EU-a ili državnom gigantu s Bliskog istoka. Drugi je privremeni državni otkup, odnosno nacionalizacija ruskog paketa, uz kasniju potragu za novim strateškim partnerom. Treći, najnepovoljniji, bio bi dugotrajno »zamrznuto« stanje u kojem rafinerija radi minimalno, a Srbija trajno ovisi o uvozu derivata.

Svaka od tih opcija nosi visoku cijenu – financijsku, političku ili obje. No, jedno je već sada sigurno: kriza oko NIS-a ogolila je koliko su energetika i geopolitika isprepletene. Kada je potpisivan ugovor s *Gazprom Neftom*, činilo se da je riječ o jeftinom i sigurnom rješenju za desetljeća unatrag. Rafinerija u Pančevu tako postaje više od industrijskog pogona: ona je ogledalo energetske politike Srbije. Pitanje sada jeste vidi li se put od »strateškog partnerstva« do tišine dimnjaka – i hoće li se iz te lekcije izaći s jasnijom, dugoročnijom vizijom svoga mjesta između Moskve, Bruxellesa i Washingtona.

Ivan Ušumović

Prva razina kviza za srednjoškolce

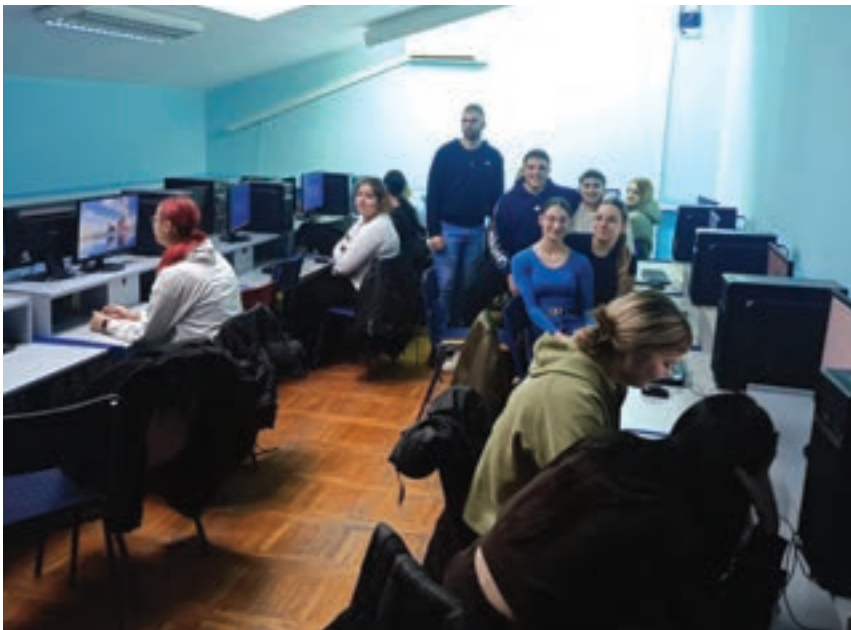
Uspješan start u *Mreži čitanja*

O d 31 subotičkog srednjoškolca koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji *Svetozar Marković*, Politehničkoj školi i Srednjoj medicinskoj školi, a koji su 5. prosinca sudjelovali u online kvizu znanja školske razine projekta za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja*, njih se 20 plasiralo na narednu, regionalnu razinu natjecanja. Na ovoj prvoj, školskoj razini kviza pristupilo je ukupno 618 učenika iz cijele Hrvatske i Subotice, a za daljnji plasman bilo je potrebno točno riješiti najmanje 60 posto pitanja, u čemu su se subotički srednjoškolci odlično pokazali.

Ovogodišnji kviz *Mreža čitanja* provodi se pod naslovom *U mreži potrage za identitetom*. Na online kvizu učenici su odgovarali na pitanja iz knjige *Sjena vjetra Carlosa Ruiza Zafóna*, dok će za narednu razinu, koja se očekuje u ožujku naredne godine, uz ovo djelo, trebati pročitati i roman *Jennifer Lynn Barnes Igre nasljedstva*.

Organizator natjecanja je Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici program provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

»Subotički srednjoškolci u projektu 'Mreža čitanja' sudjeluju već punih deset godina, što je i svojevrсни mali jubilej, a interes za knjigu i kviz i dalje ne jenjava. Još jednom se potvrđuje kako mladi ipak čitaju ako im se pri-

stupi na njima prijemčiv način. Dobar i mladima aktualan odabir knjiga, korištenje suvremenih tehnologija u kombinaciji s knjigom te kvalitetna animacija znatno doprinose tomu da se knjiga (i dalje) nalazi na pijedestalu gdje joj je mjesto. Ne zaboravimo: djeca i mladi koji čitaju postat će ljudi koji razmišljaju«, istaknula je **Bernadica Ivanković**, knjižničarska savjetnica iz Gradske knjižnice Subotica koja je i koordinatorka ovog projekta u Subotici.

B. I.

Topoteka obogaćena zbirkom iz Bača

SUBOTICA – Topoteka *Baština Hrvata u Srbiji*, digitalna platforma Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata bogatija je za novu cjelinu arhivske građe. Nakon što je tijekom proteklih godina prikupljeno i obrađeno više stotina fotografija i dokumenata, u Topoteku je dodana nova zbirka od

preko 70 starih obiteljskih fotografija, razglednica i dokumenata u vlasništvu **Stanke Čoban** iz Bača. Ova vrijedna građa obuhvaća razdoblje od početka 20. stoljeća do ranih osamdesetih godina i pruža rijedak uvid u svakodnevni i svečani život tamošnje šokačke zajednice. ZKVH nastavlja rad na prikupljanju građe za Topoteku i poziva sve koji posjeduju stare fotografije, pisma ili dokumente vezane uz baštinu Hrvata u Srbiji da se jave, kako bi se materijal digitalizirao i trajno sačuvao od zaborava.

Vaištanci na zagrebačkom Adventu

ZAGREB – Djeca iz HKU *Antun Sorgg* iz Vajske bila su na *Adventu u Zagrebu*. U pitanju je nagradno putovanje koje su zaslužili zahvaljujući trudu i aktivnostima tijekom godine. Na putovanju su im se pridružili i roditelji. Prva stanica bio je Zoološki vrt grada Zagreba, a mnogima je ovo bio prvi susret s nekim životinjskim vrstama. Uslijedio je zajednički ručak, a zatim i aktivnost kojoj su se djeca najviše radovala – klizanje. Osmijeh im nije silazio s lica, a posebno je bilo dirljivo gledati djecu koja su se prvi put okušala na ledu. Mnogi su prvi put doživjeli i čaroliju zagrebačkog *Adventa*, njegovu blagdansku rasvjetu, glazbu, štandove i toplu atmosferu. Na kraju putovanja djeca su poručila kako bi voljela i sljedeće godine ponovno posjetiti *Advent u Zagrebu*. Posjet je financiralo Hrvatsko nacionalno vijeće.

Godišnji koncert Preprekove pjevačke skupine

NOVI SAD – U subotu, 6. prosinca, održan je tradicionalni godišnji koncert Ženske pjevačke skupine HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada. Pjevačka skupina

nastupila je pod ravnanjem **Jasne Nešić**, a na repertoaru su bile pjesme iz različitih krajeva Hrvatske. Gost koncerta bio je tamburaški orkestar KUD-a *Brile* iz Beočina.

U dramskom segmentu programa izveden je i ulomak iz teksta *Sisy disy visy* **Branimira Miroslava Tomlekina**. Koncert je održan u prostorijama Digitalno-omladinskog centra Gradske biblioteke u Novom Sadu.

Tavankučani u Županji

ŽUPANJA – U sklopu *Adventa u Tavankutu* 6. prosinca upaljena je druga adventska svijeća, uz prigodan program i doček svetog Nikole za najmlađe. Dok se u Tavankutu pripremao adventski program, folklorasi HKPD-a *Matija Gubec* sudjelovali su 5. prosinca na godišnjem koncertu *Županji Županji* koji priređuje KUD *Tomislav*. Tavankučani su predstavili bunjevačke plesove i pjesme. Članovi dvaju društava proveli su sljedeći dan u učenju i uspoređivanju šokačkih i bunjevačkih folklornih koraka. U večernjim satima zajedno su dočekali svetog Nikolu te prisustvovali službenom otvaranju klizališta u Županji.

Predstavljanje knjige Stipana Bašića Škarabe

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica priređuje predstavljanje knjige **Stipana Bašića Škarabe** *Bunjevačka grana stihom izatkana* (drugo dopunjeno izdanje), koje će biti održano u četvrtak, 18. prosinca, u HKC-u *Bunjevačko kolo*, s početkom u 19 sati.

Knjigu će predstaviti urednik **Mirko Kopunović**, recenzentica **Katarina Čeliković**, a stihove će govoriti **Bernadica Ivanković** i **Zoltan Sič**.

U glazbenom dijelu programa bit će prikazani glazbeni spotovi **Zvonimira Sudarevića**, a nastupit će **Ante Crnković** i **TS Biseri**, **Gabrijel Lukač**, **Lidija Ivković**, **Vlatko Vojnić Purčar** & **Roko Piuković**, te HGU *Festival bunjevački pisama*.

Godišnji koncert HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice

Osvrt na proteklih 25 godina

»Mislim da danas mogu reći da smo nadišli sami sebe, odnosno početne ideje i da se i večerašnjim koncertom moglo vidjeti koliko toga je urađeno u ovih četvrt stoljeća«, rekao je dr. Marko Sente

Godišnji koncert HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice bio je, kao i cijela njihova godina, u znaku jubileja – 25 godina Festivala. Koncert je održan 3. prosinca u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, a na njemu su nastupili Dječji zbor Udruge *Raspjevane zvjezdice*, Dječji tamburaški orkestar i vokalna solistica **Katarina Vukadinović**, Veliki tamburaški orkestar Udruge koji je pratio vokalne soliste, a nastupili su **Antun Letić – Nune, Marija Kovač, Josip Francišković, Ante Crnković, Lidija Ivković, Tamara Štricki Seg** i ansambli *Ruže* i *Hajo*. Možda sama brojka 25 i ne zvuči puno, ali ako kažemo da je tijekom ovih četvrt stoljeća nastalo više od 450 novih pjesama, koje su namjenski pisane za Festival, onda se jasno može vidjeti koliko je tu truda i rada uloženo.

Ideja koja je urodila plodom

Idejni tvorac Festivala i današnji predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente** rekao

je kako, pokrećući sam Festival, nije ni sanjao da će sve ići ovako.

»Mislim da danas mogu reći da smo nadišli sami sebe, odnosno početne ideje i da se i večerašnjim koncertom moglo vidjeti koliko toga je urađeno u ovih četvrt stoljeća. Prva ideja koja nas je i pokrenula bila je da napravimo festival na kom bi se izvodile naše pjesme koje će nadopuniti našu baštinu. Kada smo krenuli i vidjeli da je to dobro, onda se rodila ideja za organiziranjem *Smotre dječjih pjevača i zborova* za koju osobno mislim da je odlična i da svake godine vidimo rezultate toga. Kasnije smo pokrenuli i godišnje koncerte, te sam jako ponosan i na naš mali zbor u kojem vidim budućnost našeg Festivala. Ono što još želim jeste da napravimo i osmislimo stručni simpozij gdje bi naši mladi, fakultetski obrazovani glazbenici mogli iskazati i svoje stručno znanje, ne kroz glazbu nego kroz pisanje stručnih radova koji bi imali stručnu recenziju. To su planovi, nadam se za skoriju budućnost«, kaže dr. Sente.

Sve pjesme izvedene na ovih 25 festivala studijski su snimljene. Svake godine objavljen je i nosač zvuka – CD, te u novije vrijeme i USB s festivalskim pjesmama. Dodeljeno je i preko 200 nagrada, a neke od nagrađenih pjesama izvedene su na ovome koncertu. Sve soliste, kao i na festivalima pratili su tamburaši – članovi Velikog tamburaškog orkestra HGU-a *Festival bunjevački pisama*, koji je uvijek bila i njime ravnala prof. **Mira Temunović**.

Početna želja je sada uspjeh

Mnogi su prvi puta napisali tekst, glazbu ili aranžman upravo za ovaj Festival, a isto tako ima i onih koji su prvi puta stali pred publiku i zapjevali, to zavoljeli, te tako nastavili svoj put stvaranja.

»Drago mi je da smo uspjeli u našem naumu, za kojeg bih sada rekao da nismo ni bili svjesni u što ulazimo. Tu je prošao veliki broj ljudi koji su danas članovi renomiranih orkestara, solisti koji nastupaju i izvan našeg Festivala. Za večeras smo odabrali soliste i sastave koji su nastupili više puta. Kada kažem više, mislim na bar 10, pa i više festivala. Moram priznati da me raduje da nas nitko nije odbio, nego su se svi radošno odazvali našem pozivu. Neki od njih su počeli pisati i stvarati pjesme za festival, a danas su odlični vokalni solisti i članovi sastava, pa možemo reći i da im je festival bio poticaj da se oprobaju u ovome. Festival je na neki način bio i jest pokretač tekstopiscima i glazbenicima da pišu, skladaju, te bar jednom godišnje napišu novu pjesmu. To nam je bila početna želja, a sada je uspjeh. Jasno je da nisu sve izvedene pjesme visokokvalitetne, ali među svim izvedenim u ovih proteklih 25 godina, sa sigurnošću mogu reći da ima 30-40 visokokvalitetnih pjesama kojih se ne bi postidio nijedan festival u okruženju«, priča dopredsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* **Vojislav Temunović**.

Tu su moji dobri ljudi

HGU *Festival bunjevački pisama* proteklih je godina pokrenula i upotpunila suradnju s festivalima u Hrvatskoj. Tako je Temunović podsjetio kako imaju odličnu suradnju s festivalom u Kaptolu *Zlatni glas Zlatne doline*, kao i s požeškim festivalom koji je najrenomiraniji u okruženju. Generacije tamburaša se smjenjuju, odlaze i dolaze, ali upravo radi toga je osnovana *Smotra dječjih pjevača i zborova*, koja je ove godine održana 21. puta i Dječji tamburaški orkestar kako bi odgajali i imali vlastiti kadar.

»Nakon četiri godine festivala shvatili smo da treba raditi na odgajanju mladih tamburaša i pjevača. Za sada nema brige ni bojazni kada su u pitanju tamburaši, kao niti pjevači, a sve ostalo će vrijeme pokazati. Natječaj za festival je praktično otvoren cijele godine. Kada je u pitanju stvaranje pjesama, teško je vremenski ograničiti ljude, tako smo mi uvijek dostupni i svi oni koji pišu tekstove i glazbu ili oba mogu poslati svoje pjesma bilo kada, a mi ćemo kad imali mogućnosti njihovo djelo iskoristiti, pronaći odgovarajućeg solistu i izvesti na nekom od festivala. Ima više autora koji su sami izvođači svojih radova, što je nama kao organizatorima olakšavajući moment«, pojašnjava Temunović.

Na kraju koncerta dr. Sente, prof. Miri i prof. Vojislavu Temunoviću uručene su slike na kojima je izvezen logo festivala i broj 25, te su svi izvođači skupa izveli pjesmu **Tomislava Vukova** *Tu su moji dobri ljudi*, koja je bila pobjednička pjesma 14. Festivala, a izveo ju je ansambl *Hajo*.

Kroz festivalske pjesme sačuvani su brojni običaji, ljudi i uspomene koje nam pretočene u glazbu svakodnevicu čine ljepšom i radosnijom.

Ž. V.

Godišnji koncert Dječjeg folklornog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice

Kolo, kolo, bit' će pir

Godišnji koncert Dječjeg folklornog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice održan je 7. prosinca u velikoj dvorani Centra. Na koncertu pod nazivom *Kolo, kolo, bit' će pir* djeca su prikazala dio onoga što su ove godine učili i radili, a i ono najvažnije: zajedništvo i prijateljstvo koje je bilo vidljivo i na sceni.

Na programu su bile bunjevačke igre (među kojima i premijerno izvedena koreografija **Nemanje Sarića** *Splet bunjevačkih plesova*), pjesme i plesovi Međimurja, mađarske igre, plesovi Hrvatskog zagorja, posavski plesovi (premijera), Vlaško nadigravanje, pjesme i plesovi brodskog Posavlja, Dječje igre iz Šumadije (praiizvedba), Igre beogradske Posavine (premijera) i za kraj praiizvedba dječjih igara s pjevanjem s otoka Ugljana *Kolo, kolo, bit' će pir*.

Folklorni odjel Centra trenutno uz izvođački ansambl ima i tri dječje skupine: predizvođačku, dječju i početnu skupinu, te je tako na ovome koncertu nastupilo oko 80 plesača.

»Neka djeca dolaze već par godina, a veliki broj je i onih koji su se upisali na folklor početkom ove školske

godine. No, ono što me raduje jeste da svake godine u rujnu imamo sličan broj djece, neki odustanu, a neki se upišu na folklor. Činjenica je da je danas folklor manje popularan, što možemo primijetiti i po broju publike, iako je večeras dvorana bila puna. Nekada smo znali imati i više istih koncerata jer nije bilo mjesta za sve zainteresirane. U Hrvatskom kulturnom centru mislim da puno djece dolazi na folklor jer je to nekako tradicija, možda su i roditelji nekada igrali, i ono što mi je posebno drago jeste da je, da kažem, normalno da na folklor idu i dječaci. To je problem u pojedinim društvima. Mi za sada nemamo taj problem, čak u pojedinim grupama imamo podjednak broj djevojčica i dječaka. Danas smo prikazali ono što smo radili u proteklih nekoliko mjeseci i nekima je ovo bio prvi nastup, a večeras su odmah igrali tri točke. Neki

bi možda rekli da je to previše, ali mislim, a i vidjeli smo da oni to mogu, da su se uklopili s ostatkom grupe koji su već imali to iskustvo«, priča voditelj Dječjeg folklornog ansambla Nemanja Sarić.

Kao ispomoć, Sariću se prije mjesec dana pridružio i plesni asistent **Matej Katić**, koji pomaže najviše u radu s predizvođačkim ansamblom, ali i u garderobi uz **Milu Kujundžić**, **Jelenu Šarčević** i druge starije folklorashe, u

zavisnosti od potrebe. No, sve to budno prati voditelj Folklornog odjela **Marin Jaramazović**.

Ono što folkloraše drži u *Bunjevačkom kolu*, po riječima Sarića, jesu nastupi, putovanja i druženja.

»Najviše nastupa ima izvođački, pa predizvođački ansambl, a potom i dječje skupine, ali kad se zbroji što još imamo u planu do kraja godine doći ćemo do brojke od 70 raznih nastupa, što mislim da je i te kako dovoljno«, kaže Sarić.

HKC *Bunjevačko kolo* ima i svoj stalni orkestar, na čelu s voditeljem **Markom Grmićem**. Oni prvenstveno sviraju

za potrebe folklor, što su učinili i na godišnjem koncertu.

Održavanje ovoga koncerta podržali su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatsko nacionalno vijeće, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Grad Subotica.

Ž. V.

Dječja predstava u HKC-u *Bunjevačko kolo*

Mikulaš

U predvečerje prije blagdana Sv. Nikole, 5. prosinca, u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici izvedena je dječja predstava *Mikulaš*, autora **Marjana Kiša**. Osmero malih glumaca s velikim strpljenjem pripremala je i kroz cijeli proces vodila srednjoškolka **Antonija Kujundžić** uz pomoć i podršku Marjana Kiša.

Glumačku ekipu činili su: **Marijan Ivanković Radaković** (bač Antuš), **Katarina Vukadinović** (nana Anka), **David Tikvicki** (dida Dančo), **Sara Vukov** (majka Teza), **Marija Vukov** (unuka Ružica), **Leona Vukmanov Šimokov** (unuka Luca), **Jakov Ivanković Radaković** (majstor Nikola) i **Ivan Vukov** (Mikulaš).

»Ovi mladi glumci pokazali su veliku odgovornost, kreativnost i želju za učenjem. Dani pripreme bili su ispunjeni smijehom, zabavom, ali i ozbiljnim radom«, rekla je Antonija Kujundžić.

Predstava počinje u obiteljskom okruženju zabavom za unuke, koje su imale želju uvjeriti odrasle da je sv. Nikola promijenio način »poslovanja« i da od ove godine donosi darove i odraslima. Želje su se samo redale, a i čistile čizme... No, prava zabava kreće kada dugoočekivani majstor Nikola stigne istoga jutra kada i sv. Nikola, a onda zamijene svoje vreće...

Zanimljiva i šaljiva priča bila je praćena s puno pažnje i od vršnjaka – članova Dječjeg folklornog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo*. Po završetku predstave, stigao je i »pravi« sv. Nikola i podijelio darove svoj djeci.

Ž. V.

In memoriam

Mons. Bela Stantić

1939. – 2025.

U petak, 5. prosinca, u 87. godini života i 62. godini svećeništva preminuo je umirovljeni svećenik Subotičke biskupije i papinski prelat mons. Bela Stantić.

Rođen je 8. kolovoza 1939. godine u Tavankutu, u brojnoj obitelji, s desetero djece od oca Petra i majke Dominike, rođ. Jozić. Osnovnu školu i dva razreda gimnazije pohađao je u Subotici, a školovanje zatim nastavio na bogosloviji u Đakovu. Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je u subotičkoj katedrali 29. lipnja 1964. godine polaganjem ruku mons. Matije Zvekanovića. Bio je kapelan u Adi, Titelu, te u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici. Potom, četiri godine župnik u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni i više od četiri desetljeća, točnije 47 godina u župi Uskrsnuća Isusova u Subotici.

Bio je aktivan i u mirovini, te je pomagao u župi Uskrsnuća Isusova, na susretima neokatekumena, kod franjevac, te na Radio Mariji. Krasili su ga skromnost i jednostavnost, te skrb za drugoga.

Ove godine dobio je dvije nagrade: *Crvena penkala* za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku koju mu je dodijelilo Hrvatsko nacionalno vijeće »za doprinos i rad kao vjeroučitelj u školi i na župnom vjeronauku, ali i za razvijanje ljubavi prema hrvatskom jeziku i kulturi« i nagradu Katoličkog društva *Ivan Antunović* za dugogodišnji neumorni rad u pastoralnoj službi i promicanju kršćanskih vrijednosti.

Mons. Stantić pokrenuo je prve vjerske emisije na hrvatskom jeziku na valovima tadašnje Radio Subotice, s vlč. Lazarom Ivanom Krmpotićem pokrenuo je vjersko-informativno glasilo *Bačko klasje* koje je izlazilo na razini cijele biskupije od 1978. godine do 1993. godine (ukupno 78 brojeva). Pripremao je i organizirao u župi brojne igro-

kaze, programe za Materice, Oce, Božić. Puno je govorio o Aleksi Kokiću, pa i širio njegova djela i priređivao *Kokićeve dane* njemu u čast. Štovao je i poticao druge na štovanje sluge Božjega oca Gerarda Tome Stantića. Pisao je i za tjednik *Hrvatska riječ*, Katolički mjesečnik *Zvonik*, pripremao emisije na Radio Mariji. Neizmjeran doprinos dao je i oko proslave *Dužijance*, pokrenuo je književne večeri uoči *Dužijance*. Puno je radio za potrebite, s obiteljima, mladima i djecom.

Ispraćen je na najsvečaniji način, onako kako je i zaslužio svojim ovozemaljskim životom služeći Bogu i čovjeku. Kao i cijeloga života, tako je i tog 8. prosinca okupio oko sebe brojnu rodbinu, župljane i vjernike koji su ga ispratili Gospodinu u zagrljaj.

Od 10 sati njegovi zemni ostaci bili su izloženi u crkvi Uskrsnuća Isusova, a kraj odra su stajali župljani odjeveni u bunjevačku nošnju, koju je i sam toliko volio. Oprostili su se od svog starog župnika molitvom, pjesmom, stihovima Kokića i riječima, među kojima je rečeno: »Na Kristovu putu svećeništva mnogo je brazda uzorano. Vrijeme je teklo, Riječ se sijala, nebrojeno zrelih klasova povilo se pod svodom nebeskim. U Božjem vinogradu novih trsova niklo, podignulo i obilat rod donijelo. Što se dobrih djela više nizalo sada je teže pronaći prave riječi. Stoga, danas, u ime svih generacija pod njegovom pastirskom brigom, podižemo svoja srca k nebu uz jednostavno, ali veliko: 'Hvala!' Bila nam je čast kročiti s Vama kroz život i dijeliti Vaše svećeničko poslanje. Danas prisvajamo Vaše geslo i kličemo: 'Doista, velika nam djela učini Svesilni, sveto je Ime Njegovo!' Ris je gotov! Radnik je dobro i pošteno dovršio posao i došlo je vrijeme odmora. Počivajte u miru Božjem!«.

Misno slavlje, koje je uslijedilo predvodio je biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas u zajedništvu s biskupom Zrenjaninske biskupije mons. Mirkom Štefkovićem, te brojnim svećenicima.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Strpljivo iščekivanje

Prigodnu propovijed izrekao je nećak vlč. Tomislav Vojnić Mijatov koji je govorio o životu i brojnim djelima mons. Stantića, te je rekao: »U smrti se ne rastajemo zauvijek nego se premještamo u Božje vrijeme'. I zato, što nam u ovakvim trenucima susreta, ne samo sa smrću vlč. Bele nego i svakoga od nas koristi sav naš ljudski ugled, službe i titule, sve ljudske pohvale i nagrade i sva odličja i promaknuća, te postignute časti u životu? Kako bi i vlč. Bela rekao – baš ništa. Iza vrata smrti čekaju nas dobri Bog i njegov Sin Isus Krist, koji ne traže od nas prikupljene diplome, imenovanja i promaknuća skupljena tijekom našega života nego nas pitaju jesmo li kome svojom službom obrisali suzu i vratili nadu? Jesam li oprštao i pomagao te ljude koje mi je Božja Providnost dovodila na moj životni put?«.

Između ostaloga, propovjednik je izrekao i posljednje riječi vlč. Bele napisane u oporuci: »Kada pogledam na moj zemaljski život uviđam da je to sve bila milost na milost, čisti dar milosrdnoga Boga! A sada idem k Tebi sveti i presveti moj Oče«.

Nakon misnog slavlja uslijedio je obred ukopa, te je njegovo tijelo u procesiji i u pratnji biskupa, svećenika, redovnika i redovnica, rodbine i brojnih vjernika ispraćeno do svećeničke grobnice na Bajskom groblju, gdje je i pokopan kraj njegovog Alekse Kokića.

Ž. V.

Liturgijska čitanja i treće nedjelje došašća opominju na pripravu za konačni susret s Gospodinom kad ponovno dođe. Ta priprava je složena i mnogo je toga na što treba obratiti pozornost. I danas pred sobom imamo lik Ivana Krstitelja, svjedočanstvo njegova života. A Jakov nas u poslanici poziva na strpljivost. Božić je na vratima, a možda je i drugi Kristov dolazak isto tako blizu. Priprava nije neka kršćanska formalnost, neka blagdanska tradicija, ona je istinsko pripravljanje duše za susret s Gospodinom.

Strpljenje u patnji

Živjeti kršćanski uvijek je bilo teško, jer biti pripravljen za konačni susret s Gospodinom zahtijeva mnogo suprotstavljanja društvenim normama, mnogo više ljubavi i dobrote, negoli svijet to želi. Zato su kršćani uvijek bili izloženi nekoj vrsti društvene neprihvaćenosti, odbacivanja, te žrtve nepravdi. Teško je trpjeti nepravdu, teško je podnositi patnju zbog ispravnog i čestitog načina života. Ali, sjetimo se, Isus je to isto pretrpio. Teško je bilo slušati poruge, trpjeti udarce, poniženja razne vrste, posebno što je posjedovao moć istog trenutka sve preokrenuti i promijeniti. Ipak, strpljivo podnosi, jer zna – uskrsnuće je blizu, dogodit će se. A potrebno je sve to proći radi uskrsnuća i spasenja čovječanstva.

Tako i mi znamo, doći će Gospodin. Istina, ne znamo kada, ali sigurno znamo da će doći. Zato treba strpljivo trpjeti ono što podnosimo radi imena njegova, radi toga što mu želimo biti vjerni. Možemo uzeti pravdu u svoje ruke, možemo se osvetiti, ali ako promatramo našega Gospodina, to je pogrešno. Spasenje dolazi u strpljivom iščekivanju.

Aktivno strpljenje

No, strpljivo iščekivanje susreta s Gospodinom nije isto što i pasivno.

Naša strpljivost treba donijeti svoje plodove. Ona znači ustrajnost u načinu života koji svjedoči našu kršćansku pripadnost. U tom svjedočanstvu ne može postojati razlog zbog kojega bi odustali od Kristova nauka, niti zbog čega bismo odbacili ono kako nas je on poučio živjeti. Strpljivo podnošenje patnje u očekivanju konačnog spasenja rađa ljubav koja je svjedočanstvo da pripadamo Kristu koji ljubi svakog čovjeka. Zato Jakov kaže: »Ne tužite se jedni na druge da ne budete osuđeni!« (Jak 5,9). Ljubav koja ne isključuje, koja prihvaća i prijatelja i neprijatelja, to je ono što je plod strpljivog iščekivanja susreta s Kristom. On je jedini sudac, on jedini poznaje ljudska srca i prema tome sudi, ne mi, što god da se događa ili mislimo da znamo. Ljubiti i neprijatelje, to je naša zadaća, jer koja li nam je plaća ako ljubimo one koji nas ljube. A želimo se jednom svi naći u vječnoj radosti. Jedina ulaznica za tamo je kršćanska ljubav koja vjernika izdvaja od ostatka svijeta.

Jakov nam za uzor stavlja proroke. Oni su govorili u Božje ime kako bi se narod obratio i spasio, zato su mnogo trpjeli. Bivali su progonjeni, odbacivani, zatvarani, sve jer su bili Božji glasnici, a Božja poruka nije uvijek ono što svijet želi čuti. Evanđelje nam spominje Ivana Krstitelja koji je u tamnici baš zato što je ukazao Herodu na grešan način života. Trpljenje zbog istine, zbog navještaja Božje riječi uvijek je bilo prisutno. Na nama je prihvatiti ga, jer na kraju puta čeka nas Božje kraljevstvo. A kršćanin se treba radovati susretu sa svojim Gospodinom, baš kao što se ovdje na zemlji radujemo proslavi Božića. Taj susret bit će radostan ako se pripremamo cijelim svojim životom, te strpljivo očekujemo njegov dolazak svjedočeći Evanđelje.

Kuća sv. Mirka i Hrvati u Kovilju

Misno mjesto nalik prvoj kršćanskoj zajednici

Bogoštovno mjesto službeno se zove Molitvena kuća sv. Mirka, a u pojedinim suvremenim crkvenim komunikacijama Kovilj se još neznatnije određuje kao »misno mjesto«

Kovilj, sastavljen od Gornjeg i Donjeg (Šanac), selo je koje je u posljednjih najmanje 70 godina uvijek imalo više od pet tisuća stanovnika. Iako je od Novog Sada, kojemu administrativno pripada, udaljeno 30 km (i običnom i auto-cestom), razvilo se na obali Dunava i usred plodne crnice nekadašnjih ritova ove rijeke u značajno poljoprivredno i turističko naselje. Manje je o njemu poznato da je crkva čuvenog tamnošnjeg pravoslavnog manastira najvjerojatnije sagrađena još u XVI. stoljeću na ruševinama franjevačkog opservantskog samostana koji su tu podigli bosanski franjevci 1421. godine.

Kako je to bilo uobičajeno za naselja koja su bila u sa-

kamenih stupova, pripadaju **Ermini Vilić** (1875. – 1909.) i **Martinu Čiliću** (1877. – 1941.). Kod oba je naznačeno da ih podiže »sin Đura«, iako je evidentno da nemaju isto prezime. Činjenica da ove osobe nisu sahranjene skupa možda govori o tome da je zbilja riječ o osobama iz dviju obitelji. Osim još jednog s početka XX. stoljeća, drugi ovako stari grobovi Hrvata u Kovilju se ne razaznaju – sva je prilika da su vremenom nadgrobne ploče nestale. Ostale osobe hrvatskoga osobnog identiteta koje su u Kovilju sahranjene pripadaju obiteljima Ladan, Kolović, Rođaković, Čilić, Igrački, Ferketić, Kovač, Svalina, Vidović, Čačić, Sušić i Bule. Najviše grobnica pripada obitelji Čilić, čak četiri. Ova obitelj standardno vodi podrijetlo iz Hercegovine, odakle su podrijetlom i njezini članovi koji su se naselili u Kovilju – osim devetnaestovjekovnog Martina, svi Čilići došli su u »obećanu zemlju Vojvodinu« početkom druge polovice XX. stoljeća i još uvijek ih ima.

Katolička molitvena kuća sv. Mirka u Kovilju

Crkva

Na vrhu krova u pročelju povećane stare prizemne kuće nalazi se mali metalni križ, u prozoru informacije o tome kada su svete mise i kako se može dobiti župnik, a odmah do kapije i zvonik. To su sve pouzdani znaci da se u središtu Kovilja (Ulica Laze Kostića br. 57) nalazi katoličko bogoštovno mjesto. Službeno se zove Molitvena kuća sv. Mirka, a u pojedinim suvremenim crkvenim komunikacijama Kovilj se još neznatnije određuje kao »misno mjesto«, što je u stvari znak da

je to najmanja teritorijalno organizirana crkvena jedinica unutar koje postoji redovit sakramentalni život. Organizacijski pripada katoličkoj župi u Budisavi, odakle župnik dolazi ovdje misiti. Sadašnji župnik **Ákos Gutási**, što je hvale vrijedno, misi svake subote navečer u 18 sati, a prije njega liturgijski je običaj bio da se katolici okupljaju dvaput ili jedanput mjesečno. Mala zajednica, koju čine uglavnom vjernici Mađari, te manji broj Hrvata, u dvorani dužine 10 a širine 6 metara, zbilja je nalik prvoj kršćanskoj zajednici,

koja je također običavala da Dan Gospodnji slavi bogoslužjem već u subotu navečer. Po svemu riječ je o crkvi, sa svetištem i prostorom za vjernike. U njega se ulazi neposredno iz dvorišta, dok je drugi ulaz u sakristiju, koja je istovremeno i vjeronaučna dvorana i ured.

Povijest govori o tome da je ova kuća kupljena kao kapela 1891. godine, ubrzo srušena pa obnovljena, proširena i renovirana prije 60 godina, 1965./1966. godine. U dosta je lošem stanju i krov vapi za obnovom, što bi svakako ova zajednica cijenila, videći da se mnogi crkveni objekti obnavljaju, čak i oni koji se mnogo manje koriste od koviljskog. Zidove treba nanovo žbukati i izolirati, što su sve za malu zajednicu ogromna financijska opterećenja. Hvale je vrijedno što su za vrijeme župnikovanja **Tibora Szöllősi** 2018. godine zamijenjeni prozori i popravljena sakristija. Oltarski prostor krasi slika svetoga ugarskoga princa Mirka, lađu crkve (ne previše efektno osvijetljenu za potrebe večernje mise zimi), po starom katoličkom običaju kipovi Srca Isusova i Srca Marijina, te skroman križni put. To skupa ostavlja dojam patine vremena koja su prošla, a njihov trag ostaje u srcima vjernika. U zadnjem dijelu crkvene kuće živi pravoslavna obitelj **Trninić**, koja od 2014. godine skrbi za molitveni dom, čistoću i redovito zvonjenje. Katoličku obitelj za to zaduženi nisu mogli pronaći!

Statistike

Broj katoličkih vjernika teško je ocijeniti. Po crkvenim statistikama, do druge polovice XIX. stoljeća uopće ih nije bilo, no nakon burnih događaja tih godina, nova država u starim granicama, Austro-Ugarska, zbog nacionalne ravnoteže u najjužnije dijelove Bačke naseljava veći broj Mađara, tako da je katolika u Kovilju početkom II. svjetskog rata bilo 400. U suvremenom razdoblju u svećeničkim krugovima govori se o 100-150 katolika, a broj vjernika na misama je između pet i dvadeset. Vjernici, uz malo ironije, kažu da saznaju da je netko katolik kada obitelj traži svećenika na sprovodu. Po posljednjem popisu katolika je 181.

Kada je u pitanju broj Hrvata, on se po popisima provedenim nakon II. svjetskog rata kretao na više i dostigao maksimum od 113 žitelja Kovilja ovako opredijeljenih 1971., što je tada bilo 2,13% stanovnika, no od tada se taj broj smanjuje. Kao posljedica toga 2022. samo 32 žitelja ovoga sela očitovale su se Hrvatima (0,62%).

Osobe

Tijekom 40 godina, od 1974. do 2014. godine o crkvi je skrbila sada sedamdesetogodišnja **Duška Gubica**, koja je potekla iz pravoslavne obitelji, a udala se za muža podrijetlom iz Erdevika koji je imao hrvatsko-slovačko podrijetlo. Precizno definirajući da su od tada župnici bili **Dezső Varga**, **Franjo Lulić**, **Tivadar Bunford**, **Árpád Pásztor**, **Róbert Erhard**, **Tibor Szöllősi**, **Zsolt Magyar**, **Dezső Serfező**, **Nebojša Stipić** i sadašnji **Ákos Gutási**, ona kaže da je sve crkvene pjesme naučila uz budisavskoga kantora i da ih još i danas pjeva. Potpuno predana, i danas prati sve mijene i poznaje obitelji katolika i njihovo podrijetlo. Subotnje zimske večeri, kada smo razgovarali s njom, uputila nas je i na **Katicu Pavlović**, udanu u ovaj kraj, podrijetlom iz Lipika, ali i kazala da je riznica podataka o podrijetlu Hrvata u Kovilju ipak **Ruža Panić**. Izašavši iz crkve, gospođa Ruža je to i potvrdila. Ova agilna prodavačica u susjednoj trgovini kćer je **Jure Bule**.

»Moj je otac podrijetom iz Čapljine, gdje je rođen 1922. On je bio sedmo dijete, no majka mu je preminula kada je imao dva mjeseca. Djed ga je dao stricu u Sarajevo da s 13 godina počne učiti kovački obrt. Nakon toga je došao u Kovilj, te je s majstorskom diplomom počeo raditi samostalno, vrativši se kasnije u Čaplinu, gdje se oženio mamom **Vidom** i nastavio živjeti u Kovilju do smrti«, kaže u jednom dahu gđa Ruža.

Iz Kovilja u maglovitu večer put prema Novom Sadu ipak nije tako loš kakav od ulaza u Donje groblje, ono u Šancu, vodi do katoličkog dijela. Izgrađen od starih isluženih opeka, blatnjav i nestabilan, potonuo i razrovan, ni nalik onome kakav bi trebalo imati pristojno groblje u lokalnoj samoupravi najvećeg grada Vojvodine. Ni činjenica da se na katoličkom groblju nalaze grobovi **Mihály Horvátha-Miskele** i **Andora Molnára**, čelnika Gornjeg i Donjeg Kovilja koji su 1942. godine zajedno s vojnim komandantom sela **Lajosem Dunafalvyem** i **Vasom Jovanovićem** spriječili raciju u Kovilju, a poslije stradali kao nevine žrtve odmazde, te suvremeno javno čašćeni, nije pomogla da to groblje dobije dostojanstveni pristup.

Marko Tucakov

Pola stoljeća borbe za čovjeka

Općenito se smatra kako su ljudska prava osnova mirnog zajedničkog suživota – u međunarodnoj i u nacionalnoj politici, u mjestu gdje stanujete ili u obitelji. Ona se tiču svakog pojedinca i zagaranirana su svakome. Zalaganje za ljudska prava prvenstveno bi označavalo zastupanje ideje da svako ljudsko biće ima pravo na priznavanje tih prava kojima se prije svega štite njegova egzistencija i ljudsko dostojanstvo. Postoje ljudska prava zagaranirana međunarodnim običajnim pravom, koje se temelji na Povelji Ujedinjenih nacija, također i mnogobrojnim paktovima, konvencijama i deklaracijama. »Svi ljudi rođeni su slobodni, s jednakim dostojanstvom i pravima« – tako počinje član 1. »Opće deklaracije o ljudskim pravima«, koja je usvojena 10. prosinca 1948. godine.

Prema ovoj deklaraciji, svi mi od trenutka rođenja posjedujemo određena prava koja se nazivaju ljudskim pravima. Ljudska prava su zajamčena svakom čovjeku na temelju njegova postojanja i ona su neotuđiva, što znači da ne mogu nikome biti oduzeta.

(Olga Perušić)

Problemi nacionalnih vijeća su zajednički

Predstavnici sedam nacionalnih vijeća koji postoje u Vojvodini, hrvatskog, mađarskog, rusinskog, rumunjskog, ukrajinskog, slovačkog i bunjevačkog sastali su se sa predsjednikom Izvršnog vijeća AP Vojvodine *Đorđem Đukićem* u ponedjeljak, 8. prosinca u Novom Sadu. Ovo je bio prvi sastanak sa Đukićem, s ciljem da predstavnici nacionalnih vijeća informiraju predsjednika s dosadašnjim radom i rezultatima te poteškoćama u radu i budućim planovima. Sastanku su ispred Hrvatskog nacionalnog vijeća prisustvovali predsjednik HNV *Josip Ivanović*, i predsjednik IO HNV *Lazo Vojnić Hajduk*. Jedan od najvećih zajedničkih problema koji su iznijeli predstavnici nacionalnih vijeća je nepostojanje odgovarajućeg prostora gdje bi bila sjedišta nacionalnih vijeća jer većina ima tek privremeno sjedište i to uglavnom u prostorijama kulturnih društava. Rafail Ruskovski, pokrajinski tajnik za informiranje i predsjednik Rusinskog nacionalnog vijeća smatra da je jedno od dobrih rješenja da se u Novom Sadu osigura zgrada u kojoj bi se nalazila sjedišta svih nacionalnih vijeća i koja bi se zvala Kuća naroda, odnosno nacionalnih manjina u Vojvodini. Drugi veliki, zajednički problem jeste nedostatak financijskih sredstava za normalno funkcioniranje nacionalnih vijeća. Predsjednik Đukić informiran je da su nacionalna vijeća podnijela zajednički zahtjev za financiranje rada svih vijeća ukupno oko 35 milijuna dinara.

(Jasminka Dulić)

Spajamo prošlost i sadašnjost

Iz tiska je protekloga tjedna izašlo novo izdanje NIU »Hrvatska riječ« – zidni kalendar za 2004. godinu pod nazivom »Vrijeme prošlo, vrijeme sadašnje«. Autor fotografija na kalendaru je *Ivan Ivković Ivandekić*, fotograf iz Bajmoka i suradnik »Hrvatske riječi«. »Želja mi je bila da na ovome kalendaru kroz fotografije pokušamo spojiti prošlost i sadašnjost, istaknuti našu namjeru očuvanja tradicije, ali i pokazati potrebu okrenuti se sadašnjosti, odnosno, budućnosti«, kaže Ivan Ivković Ivandekić. »Na kalendaru se na 12 listova nalazi 12 različitih djevojaka na po dvije fotografije: na jednoj, djevojka u tradicionalnoj nošnji bunjevačkih, šokačkih i srijemskih Hrvata, a na drugoj, ista ta djevojka u suvremenoj odjeći. Smatram važnim istaći kako za kalendar nisam slikao manekenke, niti djevojke s iskustvom fotomodela, nego upravo naše autentične djevojke iz, recimo, Golubinaca, Sonte, Sombora, Tavankuta, Male Bosne i Subotice, jer smo se i na taj način željeli prikazati, i nama samima, a i okruženju, onakvima kakvi zaista jesmo. A da se imamo čime ponositi, vidi se i na ovom kalendaru.« Kalendar »Vrijeme prošlo, vrijeme sadašnje« tiskan je u nakladi od 2.000 primjeraka, a veći dio prodat je u pretprodaji. »Ljudi zovu, interesiraju se, naručuju, a samo za jednu večer u Somboru, prilikom svečanog otvaranja Hrvatskoga doma, prodato je preko stotinu kalendara. U dogovoru s urednikom »Zvonika« *vlč. Andrijom Anišićem* ovaj se kalendar može kupiti i u svim župnim uredima u Bačkoj i Srijemu«, kaže Ivković Ivandekić.

(H.R.)

József Kasza, predsjednik Saveza vojvodanskih Mađara

Tolerancija je naša kampanja

Sječe se dojam da u medijskom praćenju predizborne kampanje ima puno manje informacija o aktivnosti stranaka u okviru koalicije »Zajedno za toleranciju«, što navodi na pomisao da postoji određeni medijski bojkot pojedinih političkih opoja, kako to uostalom tvrde i predstavnici »Otpora«. József Kasza, predsjednik SVM, međutim, demantira takvu mogućnost.

»Ne bih rekao da nas mediji bojkotiraju, ali mogu reći da mi novaca za razbacivanje nemamo. Velike stranke su sebi stvorile ekonomski temelj za razne bilbordove, televizijske spotove itd. Naša koalicija će imati u odnosu na to dosta skromnu kampanju. Jednostavno, pružit ćemo se prema »guberu«, prema tome koliko novaca možemo potrošiti na tu kampanju«, kaže József Kasza za »Hrvatsku riječ«.

»Čini mi se da je za nas najbolja kampanja sama ideja, sama riječ tolerancija.

Isključivosti je bilo dosta u proteklom godinama. A vidjeli smo što znači riječ isključivost, što znači riječ mržnja, što znače nacionalizam i šovinizam, pa na neki način i fašizam, jer upravo postupci koji vode k fašizmu proizvode masovne grobnice, masovna protjerivanja, sve one nedaće koje smo preživjeli. Potreba za tolerancijom, za međusobnim uvažavanjem, za poštovanjem tuđih, drugačijih vrijednosti – kako u jeziku, tako u kulturi i u vjeri, jedino može poboljšati odnose među ljudima. A to je upravo najpotrebnije – izgraditi ponovno međusobno povjerenje... Da ja ne moram biti Hrvat ili Srbin, ili vi Mađar, kako bismo nešto postigli, nego da, prihvaćajući činjenicu da smo te nacije koje smo, imamo ista prava, iste obveze prema državi i jedni prema drugima. Zato mislim da su tolerantnost i prihvaćanje različitosti naša najbolja kampanja.«

V. L.

GOSTI: KUD "TOMISLAV" ŽUPANJA

BOŽIĆNI *folklorni* KONCERT

13. PROSINCA 2025.
S POČETKOM U 18 SATI

DOM KULTURE, DONJI
TAVANKUT

CIJENA ULAZNICE:
300 RSD

HKPD "MATIJA GUBEC"

Darovi za blagdan

Sv. Nikola posjetio mališane

Sv. Nikola i ove je godine razveselio najmlađe koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Vrtićanci su ga dočekali u Hrvatskom domu – Matici, gdje su primili darove te se fotografirali za uspomenu na ovaj radostan blagdan. Ovaj djeci omiljeni svetac darove je ostavio i u osnovnim školama u Subotici, Sonti, Monoštoru, Beregu, Vajskoj, Plavni, Đurđinu, Žedniku i Lemešu.

SRIJEMSKA MITROVICA I SOT: Sv. Nikola je darovima obradovao djecu u Srijemskoj Mitrovici i Sotu. HKC *Srijem* – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice, u suorganizaciji sa župom sv. Dimitrija i nastavnikom hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture **Dariom Španovićem**, organizirali su 6. prosinca u Hrvatskom domu prigodan program povodom blagdana Sv. Nikole. Tom prilikom djeci su podijeljeni darovi.

»Kao i proteklih 16 godina u Hrvatskom domu u Srijemskoj Mitrovici organiziramo priredbu povodom blagdana Sv. Nikole. Počeci ovog događaja bili su iste godine kada je u mitrovačkim školama počelo izučavanje predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Djeca koja pohađaju ovaj predmet sudjeluju u organizaciji do-

gađaja. On se uvijek sastoji iz tri dijela. Djeca u prvom dijelu recitiraju pjesme hrvatskih autora koje učimo na satima hrvatskog jezika. U drugom dijelu recitiraju pjesme posvećene sv. Nikoli, a ove godine imali smo priliku slušati mlade tamburaše HKC-a *Srijem* i gledati predstavu o sv. Nikoli, koju su izvodili učenici od I. do IV. razreda

koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Djeca koja pohađaju srednju školu sudjelovala su u pripremi kostima i drugim vrstama pomoći», kazao je Španović.

Predsjednik HKC-a Srijem – Hrvatski dom **Krunoslav Đaković** pozdravio je djecu i roditelje i zahvalio se HNV-u, župi sv. Dimitrija i mitrovačkoj udruzi koji su osigurali darove za djecu.

Istoga dana u župi sv. Katarine u Sotu održan je kulturni program. Nakon svete mise, u župnoj dvorani *Kata*, mladi iz osam župnih filijala šidske općine koje pastoralnim radom pokriva preč. **Nikica Bošnjaković** recitali su pjesme o sv. Nikoli. Tom prilikom župljani su donijeli slatkiše i ostavili ih na pozornici ispred slike sv. Nikole. Slatkiši su namijenjeni djeci i bit će im podijeljeni za Božić.

S. D.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Radionica za zvijezde od slame

U znaku pripreme za zimske praznike, Gradski muzej Subotica organizira prigodne programe. Radionica za izradu ukrasnih zvijezda od slame, koja je predviđena za djecu iznad 7 godina i odrasle, bit će održana u subotu, 13. prosinca, s početkom u 10 sati. Vodit će je **Marija Ru-kavina Prčić, Jozefina Skenderović i Sandra Suturović**, dok će o simbolici zvijezde u ciklusu božićnih blagdana, te o tradiciji izrade predmeta od slame govoriti **Ljubica Vuković Dulić**, viša kustosica – povjesničarka umjetnosti. Na radionicu se mogu prijaviti i obitelji, kotizacija za sudjelovanje iznosi 200 dinara, a potrebno je ponijeti iglu i konac. Zbog ograničenog broja sudionika, zainteresirani se mole da sudjelovanje najave telefonskim putem, pozivom na broj (024) 555 128.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 16. 12. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Panoramski vlak koji lovi polarne svjetlosti

Nova era arktičkih putovanja

Kada bi obilazak cijelog svijeta bio dostupan bilo kojim prijevoznim sredstvom, ja bih svakako za favorita izabrala vlak. Sigurno sam o svojoj ljubavi prema vlakovima pisala u nekoliko navrata, o njihovoj praktičnosti, udobnosti, dostupnosti pejzaža kroz prozore... Pripremit ću, u nekom od narednih brojeva, destinacije o popularnim vlak turama ali ovog tjedna prvo želim o nečemu za što trenutačno postoji samo najava.

Čudnovato putničko iskustvo u najavi

Norveška je ponovno podigla ljestvicu kad je riječ o spoju tehnologije, ekologije i čiste prirodne čarolije. Državna željeznička kompanija Vy predstavila je ideju koja je već privukla pažnju znanstvenika, putnika, astronoma amatera i svih koji su barem jednom sanjali o »plesu« polarne svjetlosti. Riječ je o panoramskom noćnom vlaku posebno dizajniranom za promatranje aurore borealis, vlaku koji je u isto vrijeme laboratorij, opservatorij i fascinantno putničko iskustvo.

Cijeli je projekt osmišljen za mjesec u godini kada je geomagnetska aktivnost najizraženija, što znači da se vlak penje duboko u arktički krug baš u vrijeme kada je nebo najnemirnije i najspektakularnije. Planirana ruta obuhvaća sjeverne regije od Trondheima prema Bodøu, preko Lofota pa sve do Tromsøa, jednog od najpoznatijih svjetskih »gradova polarne svjetlosti«. Putovanja traju nekoliko sati do cijele noći, ovisno o odabranoj ruti, a svaki se segment vožnje prati tako da putnici maksimalno iskuse auroru, ali i arktički krajolik.

Vlak sam po sebi prava je mala revolucija. Umjesto klasičnih vagona, ovdje ćete ući u prostore sa staklenim zidovima i krovovima, gotovo poput mobilnog igla na tračnicama. Sjedala se nagnju unatrag kako bi pogled usmjerili prema nebu, a rasvjeta je prigušena do mjere u kojoj ne remeti tamu potrebnu za kvalitetno promatranje fenomena. Posebno dizajnirani materijali upijaju odsjaje,

pa čak i najsuptilniji izboj svjetlosti na horizontu dolazi do izražaja.

Jedan za sve

No vlak nije namijenjen samo turistima. U njemu se nalaze senzori za praćenje sunčeve aktivnosti, magnetske i lokalnih atmosferskih promjena, a podaci se u stvarnom vremenu prikazuju na ekranima u svakom vagonu. Putnici tako uče što se zapravo događa iza zelenih i ljubičastih trakova svjetla koji plešu iznad njihovih glava. Suradnja s istraživačkim institutima daje cijelom projektu dodatnu znanstvenu težinu. Norveška želi postati svojevrsni centar za istraživanje svemirskog vremena, ali na način koji je pristupačan i uzbudljiv javnosti.

Ekološki aspekt možda je jednako važan kao i vizualni doživljaj. Vlak vozi na obnovljive izvore energije, a cijeli je projekt koncipiran tako da potiče održivi turizam. Umjesto kratkih domaćih letova, Norvežani žele nuditi iskustvo koje ne ostavlja značajan ugljični trag, a istovremeno educira i inspirira.

Prva puna sezona očekuje se uskoro, a interes je već sada golem. Predviđa se da će tisuće putnika ispuniti vagona tijekom prvih mjeseci vožnje, stvarajući novi način doživljavanja Arktika, tiši, sporiji, intimniji i daleko povezaniji s prirodom nego ikada prije. Ako je vjerovati prvim dojmovima onih koji su vidjeli prototip, ovo bi zaista mogao biti »vlak koji mijenja noćna putovanja«.

Norveška je još jednom pokazala da inovacije ne moraju biti bučne ni agresivne. Ponekad je dovoljno stvoriti prostor u kojem se čovjek može udobno zavaliti, pogledati u nebo i pustiti da ga oduševi nešto veće od njega samoga, a aurora je zasigurno jedna od tih pojava.

Ovakvim vlakom mogla bih par dana putovati, dok se ne naupijam dovoljno prelijepe aurore. Radujem se ovoj ideji i stavljam je na svoju omiljenu listu.

Gorana Koporan

Dinamo i Hajduk podijelili bodove

Derbi od 119 minuta

Nikada u povijesti hrvatskog klupskog nogometa nije odigran jedan susret u kojem je nadoknada drugog poluvremena iznosila nevjerojatnih 19 minuta (ne računajući vremenske prilike i objektivni prekid igre). A upravo tako nešto dogodilo se prošle subote na Maksimiru u derbiju između *Dinama* i *Hajduka* (1:1)

Malo igre, puno kartona

Na žalost svih ljubitelja *modrih* i *bilih* na tribinama i uz male ekrane, viđeni nogomet ne može dobiti prolaznu ocjenu. Baš kao niti glavni sudac **Patrik Kolarić**. Jer zapisnik s ovoga susreta govori sam za sebe. Dva gola, 16 žutih kartona i već spomenuta sučeva nadoknada od riplejevskih 19 minuta, iako je isprva oglasio »samo« 13. No, vratimo se ponovno na sami duel dvije prvoplasirane momčadi 1. HNL. Objektivno govoreći *Dinamo* je bio mnogo više agilniji i organiziraniji u nastojanjima

Foto: HINA/ Daniel KASAP

Foto: HINA/ Daniel KASAP

da ugrozi gol *Hajduka*. Imao je i najveću prigodu u prvom dijelu, uz objektivno poništeni gol **Belje** (VAR), ali je mladi vratar **Silić** fantastičnom refleksnom reakcijom spriječio vodstvo domaćina. *Hajduka* nigdje praktično nije bilo, a kapetan **Livaja** startao je od prve minute. Uzgred, sudac je pokazao samo četiri žuta kartona. Onda je, nakon pauze, stiglo i famozno drugo poluvrijeme. Igra se nije puno promijenila, *Dinamo* je i dalje bio nadmoćniji i atakirao na gol *Splićana* koji su se branili svim mogućim načinima. A djelatelj pravde je svaki iole muškiji hajdučki start nagrađivao novim kartonima i stigao do nevjerovatne brojke 16. Ipak, kako to u nogometu biva, na koncu je *Hajduk* golom **Šege** poveo i bio nadomak velike pobjede u Zagrebu. Da nije bilo maratonske Kolariceve nadoknade. I onda se dogodio u 102. minuti i pogodak **Hoxhe**. Na neki čudan, nogometni način, pravda je bila zadovoljena jer ovakav susret i nije zasluživao ukupnog pobjednika. Izuzev, glavnog VAR suca **Ivana Bebeke** koji ima veliko UEFA i FIFA iskustvo zahvaljujući kojem je doveo utakmicu do kakvog-takvog realnog kraja.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Ždrijeb

Dan odluke nadolazećeg Svjetskog prvenstva u nogometu koje će se odigravati sljedećeg ljeta u SAD-u, Meksiku i Kanadi bio je prošli petak, 5. prosinca, u Washingtonu gdje je pred televizijskim kamerama cijelog planeta obavljen ždrijeb skupina. Uz bogat »kulturno-umjetnički« program (**Andrea Bocelli**, **Robbie Williams**, **Village People** i dr.), atraktivno vođenje **Heidi Klum** i **Kevina Harta**, te asistenciju najvećih sportskih zvijezda (**Tom Brady**, **Shaquille O'Neal**, **Wayne Gratzky** i dr.), iz četiri jakosna pota izvučene su momčadi koje će se dogodio boriti za prijestolje pokal namijenjen kraljevima svjetskog nogometa. I ždrijeb je, moglo bi se reći, bio dosta povoljan za Hrvatsku. Iako, naravno, ima suprotnih mišljenja, ples plastičnih kuglica svrstao je *vatrene* u skupinu L gdje će za rivale imati nositelja skupine Englesku (prvi pot), Panamu (treći pot) i Ganu (četvrti pot). Dan kasnije, objavljena je i točna satnica predviđenih susreta u ovoj skupini, a prema njoj Hrvatska bi trebala otvoriti svoj nastup na SP duelom protiv Engleske u srijedu, 17. lipnja, od 22 sata u Dallasu. Za šest dana slijedi drugi susret (24. lipnja, 1 sat poslije ponoći) protiv Paname u Torontu, a posljednji meč u kvalifikacijskoj skupini protiv Gane je na programu u subotu, 27. lipnja, od 23 sata u Philadelphiji. Objektivno gledano, moglo je i nešto bolje obzirom na Englesku i uvijek potencijalno iznenađujuću Ganu, ali moglo je biti i znatno gore gledajući ždrijeb nekoliko drugih, iznimno jakih skupina. Opet, Hrvatska u SAD i Kanadu (do Meksika treba stići) putuje kao trećeplasirana reprezentacija s prošlog Svjetskog prvenstva i kao takva nema nikakvih opravdanja glede dodijeljenih joj suparni-

KOŠARKA

Pobjeda *Spartaka OS*

Nakon serije neuspješnih rezultata, košarkaši *Spartaka* svladali su na domaćem parketu *Mega basket* (85:73) i vratili se među četiri prvoplasirane momčadi u svojoj skupini BABA lige. Slijedi veliki derbi protiv *Crvene zvezde* u nedjelju, 14. prosinca, od 19 sati u Beogradu.

ka. Konačno, osam godina ranije u Rusiji put do finala je vodio pobjedom upravo protiv Engleske u polufinalnim produžecima. Stoga sve ovo treba doživjeti i gledati kao najnormalniju sportsku stvar i dobro se i studiozno, u sljedećim mjesecima, pripremiti za spomenute protivnike. Također, izbornik **Zlatko Dalić** mora dobro promisliti tko će se naći na njegovom popisu jer čini se kako će ovo biti njegovo najzahtjevnije SP. Ali tako će biti i za sve druge sudionike.

Ukoliko Hrvatska bude prva u skupini, slijedi joj susret s trećeplasiranim iz skupina E, H, I, J ili K (sigurno iz K ako trećeplasirani iz te grupe uspije proći) u Atlanti. Drugo mjesto dovodi joj za protivnika drugoplasiranog u Torontu, a treće mjesto prvoplasiranog iz grupe K u Kansas Cityju. A evo i ždrijeba ostalih skupina:

SKUPINA A: Meksiko, Južna Afrika, Južna Koreja, pobjednik Danska/S. Makedonija/Češka/Irska

SKUPINA B: Kanada, Katar, Švicarska, pobjednik Italija/S. Irska/Wales/Bosna i Hercegovina

SKUPINA C: Brazil, Maroko, Škotska, Haiti

SKUPINA D: SAD, Paragvaj, Australija, pobjednik Turska/Rumunjska/Slovačka/Kosovo

SKUPINA E: Njemačka, Obala Bjelokosti, Ekvador, Curacao

SKUPINA F: Nizozemska, Japan, Tunis, pobjednik Ukrajina/Švedska/Poljska/Albanija

SKUPINA G: Belgija, Egipat, Iran, Novi Zeland

SKUPINA H: Španjolska, Zelenortski Otoci, Saudijska Arabija, Urugvaj

SKUPINA I: Francuska, Senegal, Norveška, pobjednik Bolivija/Surinam/Irak

SKUPINA J: Argentina, Alžir, Austrija, Jordan

SKUPINA K: Portugal, Uzbekistan, Kolumbija, Nova Kaledonija/Jamajka/Kongo

D. P.

Umotvorine

- * Budi razlog zašto ljudi vjeruju u dobro.
- * Cijena napretka je trpljenje.
- * Najveće nježnosti najljepše šute.

Vicevi, šale...

- Preljepi ste, gospođice. Kako Vas ranije nisam sreo?
- Jeste li religiozni, gospodine?
- Da, mnogo.
- E pa, Bog Vas je čuvao.

Žena:

- Kako to dolaziš kući polupijan?

Muž:

- Nisam ja kriv, nestalo mi je novca.

Aforizmi

- * Mnoge stvari bi se dogodile da ste samo izgovorili naglas što želite.
- * Nikad nemoj zatvarati usta onome tko ti otvara oči.
- * Potpuno zdrava osoba je ta koja se osjeća izolirano u ludom društvu.

Vremeplov – iz naše arhive

45 godina *Bunjevačkog kola*, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Sraka i divlji golomb

Gospodin Bog je bio ur svit stvorio, tr su bile ur i ptice stvorene, tr su se znale ur svoje gnjazdo načinjat, ar je on se ptice naučio kako si one moru gnjazdo načinjit. Kako je ili kako ne, je gospodin Bog zabi u divljega golomba. Golomb se došau potužit gospodinu Bogu da njega nije naučio kako si načinji gnjazdo. Na to je gospodin Bog zvau sraku, tr joj je rekau:

– Ti znaš jako lipo gnjazdo načinjit, tr prosim te, nu divljega golomba naučit kako se gnjazdo načinja, ar sam na njega zabi u.

Sraka s kljunom ziela drivce, tr je položila, na to drugo prik, tr govori:

– Vako nu, vako nu!

A golomb joj spolom govori:

– Znam, znam! Znam, znam!

Sraka ga poglediva tr meče oš kajko drivce:

– Vako nu, vako nu!

A golomb sopek:

– Znam, znam – iz grla van.

I tako dokleg ga je sraka ostavila, tr je rekla:

– Ako znaš čemu ću ti ja pokazivat?!

Zato si aš denas divlji golomb ne zna lipo gnjazd načinjit.

Pričao Većeslav Gregorić, Klimpuh, r. 1907., penzioner

Manje poznate riječi:

sraka – svraka

golomb – golub

ur – već

tr – jer, pa

gnjazdo – gnijezdo

načinjat – praviti

ar – ali

se – sve

zabit – zaboraviti

prosit – moliti

nu – hajde

ziet – uzeti

drivce – grančica

prik – preko

spolom – stalno, uzastopce

oš – još

kajko – nekakvo

sopek – opet, ponovo

aš – jer

denas – danas

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Liči a i grije

Posidali. Ja i faš Joza za astal a dičurlija se poredala na klupu. Silom stali pa se gurku. Na kraju Andriju Čikoševog izgurali pa j moro sist na stolčac. Bome mali j jelinski rog na zidu što j misto rafa metnit koliko j kabata. Zazimilo pa dičurlija trlja ruke da je ugriju. Gledim je pa im objašnjavam kako će se evo brzo ugrijat. Nisam ni završio redovno a snaja unaša veliku tacnu punu čaja. Iz šolja se još dobrano puši. Dičurlija grije ruke na šolje. Saće i srknit da se i iznutri ugriju kad je sustavljivam: »Stante, stante... polako. Još je vril. Dok srčete proštudirajte od čega j čaj«. Srknili pa niko ne zna kazat. Pitam je: »Kašte vi mene kaki je? Jel dobar? Jel grije?«. Svi uglas da j odviše dobar i da grije. Iva Rakijašev će svaj važan: »Ja b koda reko da j od aronije«. Evo će i Tonka Tamburina: »A ja b rekla da j od hibiskusa«. Češem bradu pa im objašnjavam da za aroniju i hibiskus nisam čo a kamo l da sam probo čaj od nji. Na kraju ću: »Dico moja, ovo j čaj od titrice. Kako ne znate? Sad vidite da i grije a bome da znate da j i liči. Zaboravio sam šta sve liči al koliko pamtim nema za šta ni lik. A bome i za velike i za male je«. Martin Čelarev pita, divani: »Čiča Marne, otkal ta titrica? Cigurno ne raste u selu. Ta znali bi. Vala bi ju vidili. Diste sade našli čaj od titrice? Cigurno ste ga vašarili u kakom dućanu«. Umišiva se faš: »Ta kako ne b bilo titrice u selu dico. Uvik je bilo. Bilo je kadgod ko korova kako kažu. Ima je i sade sam ju treba it nać. I sam da znate ovo j kako kažu domaći čaj. Titricu za ovaj čaj j išla brat fašova snaja. To cigurno znadem. Titrice ima nane livade na kraj šume. Kako vidim vi baš nikako ne pijete čaj od titrice kad ga ne znate pripoznat«. Ja ope objašnjavam da se za titricu kaže kamilica. »Jel sad znate šta j titrica?«, pitam je. Klimlju. Potvrđivu da znu. Nastavlja faš Joza: »Kadgod ni bilo ko sade. Blažene bile naše žene. Šta sve nisu stigle poradit pa još za kuću išle brat titricu da se ima čaja. Brala se i sušila titrica. Potli posebno čuvala. Išlo se brat i kostolom za čaj. I od baze se pravio čaj. A bome i od peršina se pravio čaj. Cigurno j tu bilo još od čega se pravio čaj, sasam i zaboravio. I znalo se di pomaže. Šta se kojim liči. Al kako kaže moj faš, čaj je i grijo i ličio. A šta da kažem sade? Sade j moda da se u dućanu vašari čaj. Tamo nema kaki ji nema. Ko j lud it brat, sušit...«. Odjedanput će Iva Rakijašev: »Evo, sasam se sitio. Pa moj stari Tuna j uvik divanio da j rakija mlogo bolja neg čaj. Da i rakija liči a još bolje grije. Još se danaske divani kod nas u kuće da j stari pio vode vala sam dok je bio mali. Ka j naraso brez rakije ni zno živit, kažu. Za čaj ni tio ni čut«. Ja i faš usmi. Potvrđivamo da j tako i bilo. Da se sićamo njevog starog. Da j bio veliki rakijaš. Da je zbog njegove rakije i zovu Rakijaševi«. Na poslitku im divanim da se za dicu pravio i čaj od mava. Da j to bio čaj da bržje i lakše zaspavu. I na kraju ću: »I sam da znate tu titricu j Bog posijo, kišom zaljivo i suncem grijo da kad rodi liči i grije male i velike«.

U NEKOLIKO SLIKA

Izrada figurica za božićnjak

Božićni PROGRAM U MONOSTORU

6.12.

10 sati, kuća časnih sestara
Božićna radionica za odrasle
Izrada kugli, čestitki i drugih kreativnih
radova.

6.12.

17 sati, dvorište kuće časnih sestara
**Dolazak Svetog Nikole i podjela paketića za
djecu**

14.12.

11 sati (nakon velike svete mise),
kuća časnih sestara
Svijet kugli – Božićna čarolija na dlanu
Izložba unikatnih kugli izrađenih na radionicama.

21.12.

15 sati, dvorište kuće časnih sestara
**Božićni koncert KUDH-a „Bodrog”
s gostima**

21.12.

15 sati, dvorište kuće časnih sestara
Winterwonderland, Božićni market

IZLOŽBA DJELA SA UMJETNIČKE KOLONIJE „PANON SUBOTICA”, 2025.

OTVORENO SVEUČILIŠTE SUBOTICA
15. 12. 2025. – 28. 12. 2025.

Ususret Božiću u Matici

19. prosinca 2025.
od 17 sati

📍 Hrvatski dom Matica
Preradovićeva 11, Subotica

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA

MATICA
HRVATSKI DOM

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplata. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
 AD MS FIL Subotica
 IBAN: **RS35325960160000218862**
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovićeva 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovićeva 11, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

www.radiomarija.rs

[@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

[@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

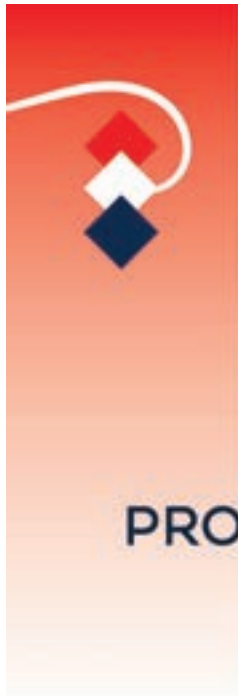
+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar**
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

HRVATSKO
NACIONALNO VIJEĆE
U REPUBLICI SRBIJI

PROSLAVA PRAZNIKA HRVATSKE ZAJEDNICE

DAN IZBORA I. SAZIVA HRVATSKOG NACIONALNOG VIJEĆA U REPUBLICI SRBIJI

Svečana akademija proslave praznika hrvatske zajednice
Dana izbora I. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća
u Republici Srbiji održat će se
u Velikoj vijećnici Gradske kuće

15. 12. 2025.
s početkom u 19.30

U okviru akademije HNV dodjeljuje priznanja za društveni rad,
doprinos obrazovanju i hrvatskoj kulturi
za 2025. godinu.

